
Tekijä Aina Ilona Tolmunen

Työn nimi Tuottajuuden kynnyksellä – havaintoja elokuvatuottajan ammatista

Laitos Elokuvataiteen laitos

Koulutusohjelma Elokuva- ja tv-tuotannon koulutusohjelma

Vuosi 2015

Sivumäärä 48

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Maisterin opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa tarkastelen erilaisten tuotannollisten tehtävien ja varsinaisen tuottajuuden välistä kynnystä, sen olemassaoloa ja muotoa. Tavoitteenani on tutkia, millä tavoin tuottajuuteen päädytään, miten sitä rakennetaan, miten siinä kehitetään ja mitkä keskeiset elementit määrittelevät tuottajuutta.

Opinnäytetyöni taiteellisen osion muodostaa lyhytelokuva Kääntöpaikka (2015), jonka olen tuottanut Elokuvatuotantoyhtiö MADEssa. Käsittelen tässä opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa kyseisen elokuvan tekoprosessia tuottajan näkökulmasta.

Olen haastatellut opinnäytetyöni kirjallista osuutta varten neljää eri elokuvatuottajaa, Liisa Penttilä-Asikaista (Edith Film/Kaiho Republic), Ulla Simosta (Elokuvatuotantoyhtiö MADE), Elina Pohjolaa (Pohjola-filmi) ja Jani Pösöä (It's alive films). Haastatteluiden kautta tutkin haastateltavien kokemuksia tuottajuudesta. Tavoitteenani on selvittää, tunnistavatko he urastaan jonkun kohdan tai kohtia, jolloin he ymmärsivät suuntautuvansa tuottajaksi. Yhdeksi keskeiseksi pääteemaksi muodostui käsikirjoitusten valinta ja se, millainen rooli tuottajalla on tarinan kanavoimisessa elokuvaksi suhteessa elokuvan muihin tekijöihin.

Kirjallisen opinnäytetyöni tyyli on esseemäinen ja analysoin haastatteluita oman kokemuksellisen tiedon kautta. Käsittelen yrittäjyyttä ja erilaisia tuottajuuden rakentamisen keinoja. Nostan esille myös tuottajuuteen liittyviä sukupuolieroja. Lopuksi pohdin tulevaisuuden tuottajuutta ja oman tuottajuuden rakentamista.

Avainsanat tuottajuus, elokuvatuottaja, yrittäjyys, tuotanto, tuotantoyhtiö, elokuva, tekijyys, haastattelututkimus, tulevaisuus

TUOTTAJUUDEN KYNNYKSELLÄ

HAVAINTOJA ELOKUVATUOTTAJAN AMMATISTA

MAISTERIN TUTKINNON OPINNÄYTE

KIRJALLINEN OSUUS

AINA ILONA TOLMUNEN

AALTO-YLIOPISTO

TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEAKOULU

ELOKUVATAITEEN JA LAVASTUSTAITEEN LAITOS

ELOKUVA- JA TV-TUOTANNON

SUUNTAUTUMISVAIHTOEHTO

16.4.2015

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
TUOTTAJUUS - SATTUMAA VAI TIETOINEN VALINTA?	4
TUOTTAJUUS KYTEE PINNAN ALLA	4
AIKAISEMMAN KOKEMUKSEN MERKITYS	7
TUOTTAJUUS JA SUKUPUOLIEROT	10
TUOTTAJUUS MÄÄRÄYTYY TUOTANNOSTA	14
TARINAN KANAVOIMINEN ELOKUVAKSI	14
KÄSIKIRJOITUKSEN VALINNASTA	16
TUOTTAJUUDEN RAKENTAMINEN	21
TUKEA KANSAINVÄLISISTÄ TYÖPAJOISTA	21
ONNELLISIA SATTUMIA JA VERKOSTOJEN PITKÄJÄNTEISTÄ RAKENTAMISTA	24
TUOTTAJUUS ON TEKIJÄN TUKEMISTA	28
TUOTTAJA YRITTÄJÄNÄ	29
TALOUDELLISEN EPÄVARMUUDEN SIETÄMISTÄ JA YRITTÄJYYDEN ILOSANOMAA	29
YKSIN VAIN TUOTTAJAPARIN KANSSA	34
TUOTTAJANA KÄÄNTÖPAIKKA -LYHYTELOKUVASSA	37
ENSIMMÄISTÄ KERTAA VIRALLISESTI TUOTTAJANA	37
MITÄ OLISIN TEHNYT TOISIN?	39
TULEVAISUUDEN TUOTTAJA	41
PELKOJEN HALLINTA JA OMAN JAKSAMISEN TÄRKEYS	41
OMAN TUOTTAJUUDEN VAHVISTAMINEN	43
JOHTOPÄÄTÖKSET	45
LÄHTEET	48

JOHDANTO

Elokvatuottaja on keskeinen toimija elokuvatuotannossa. Tuottajuus muodostuu sekä koulutuksen että kokemusten kautta. Aloitin vuonna 2013 opinnot Aalto-yliopiston Elokuva- ja lavastustaiteen laitoksen elokuvatuotannon maisteriohjelmassa ja jätin vakituisen työni mainostuotantoyhtiön tuotantopäällikkönä. Halusin edetä tuottajaksi ja olen opintojen aikana noussut seisomaan tuottajuuden kynnykselle. Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella tuota kynnystä, sen olemassaoloa ja muotoa. Tavoitteenani on tutkia, millä tavoin tuottajuuteen päädytään, miten sitä rakennetaan, miten siinä kehitytään ja mitkä keskeiset elementit määrittelevät tuottajuutta. Opinnäytetyö merkitsee yhden elämänvaiheen loppua, mutta myös siirtymää ja uuden alkua.

Opinnäytetyöni taiteellisena osana toimii lyhytelokuva *Kääntöpaikka* (2015), jonka olen tuottanut Elokvatuotantoyhtiö MADEssa. Käsittelen tässä kirjallisessa osuudessa kyseisen elokuvan tekoprosessia tuottajan näkökulmasta ja lisäksi lähestyen aihetta henkilöhaastatteluiden kautta. Olen haastatellut neljää suomalaista elokvatuottajaa Liisa Penttilä-Asikaista, Elina Pohjolaa, Jani Pösöä ja Ulla Simosta. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että he ovat vain pieni otos suomalaisista elokvatuottajista ja tyyliltään heidän työnsä painottuvat itsenäisten tuottajien art house -elokuvien, lyhytelokuvien ja dokumenttielokuvien välimaastoihin poissulkien TV-tuotantoyhtiöiden tuottajuuden. Esimerkiksi selkeän "main stream" -tuottajan tekotapaa en tässä kirjallisessa opinnäytetyössäni käsittele. Valitsin haastateltavaksi tuottajia, joiden työskentelytavoissa ja heidän tuottamissaan elokuvissa on piirteitä, joita haluan omaksua omaan tuottajuuteeni.

Kirjallisen opinnäytetyöni tyyli on esseemäinen ja analysoin haastatteluita oman kokemuksellisen tiedon kautta. Tavoitteenani on selvittää, tunnistavatko haastateltavat urastaan jonkun kohdan tai kohtia, jolloin he ymmärsivät suuntautuvansa tuottajaksi. Yhdeksi keskeiseksi pääteemaksi muodotui käsikirjoitusten valinta ja se, millainen rooli tuottajalla on tarinan kanavoimisessa elokvaksi suhteessa elokvan muihin tekijöihin. Käsittelen yrittäjyyttä ja erilaisia tuottajuuden rakentamisen keinoja ja nostan esille myös tuottajuuteen liittyviä sukupuolieroja. Lopuksi pohdin tulevaisuuden tuottajuutta ja oman tuottajuuden rakentamista.

TUOTTAJUUS – SATTUMAA VAI TIETOINEN VALINTA?

TUOTTAJUUS KYTEE PINNAN ALLA

On olemassa monenlaisia tuotannollisia tehtäviä ja niihin kaikkiin tarvitaan hyvää organisointikykyä ja sosiaalisia taitoja. Tuotannosta riippuen voidaan tuotantoon palkata esimerkiksi linjatuottaja, tuotantopäällikkö, tuotantokoordinaattori, tuotantoassistentti ja apulaisohjaaja. Tuottajana oleminen on kuitenkin eri asia. Tuottaja toimii useimmiten oman tuotantoyhtiönsä kautta ja muut palkataan vasta, kun tuotannolle on saatu rahoitus. Tuottaja on luova toimija, joka on keskeisesti vaikuttamassa siihen, millaisia tuotantoja lähdetään viemään eteenpäin elokuvaksi asti. Tuottaja Elina Pohjola perusti Pohjola-filmin vuonna 2009 yhdessä miehensä Mike Pohjolan kanssa heidän vielä opiskellessaan Elokuva- ja lavastutaiteen laitoksella. Pohjola kertoo kaksi pääasiaa, miksi juuri hänestä tuli tuottaja.

”Ensimmäinen on sellainen, jota en osaa ihan järjellä selittää. Taikissa oli alusta asti se ajatus, että jonain päivänä haluan, että mulla on oma firma. Jostain syystä oli yrittäjyyteen sellainen palo. Toinen oli se, mikä tuli myös aika varhaisessa vaiheessa, että haluaa itse vaikuttaa siihen mitä tekee, millaisia sisältöjä ja kenen kanssa niitä tekee.”

Tuottaja Jani Pösö on tehnyt pitkän uran mainostoimistoissa copywriterina ja luovana johtajana. Samaan aikaan hän on kirjoittanut ja tuottanut yhdessä ohjaaja Teemu Nikin kanssa lukuisia lyhytelokuvia, #lovemilla -TV-sarjan ja kaksi pitkää elokuvaa It's a live films –tuotantoyhtiössä. Heidän yhteistyönsä alkoi lyhytelokuvasta *Kaveri* (2007). Myös Pösö pohtii tuottajuuden alkulähteitä ja menee ajatuskulussaan vielä kauemmaksi Pohjolaa. Tuottajuus kytee meissä jo paljon aikaisemmin ja se on luontevampaa ihmisille, jotka muutenkin ajautuvat kantamaan vastuuta ja organisoimaan.

” Se on vähän sama homma, kun teininä on pari bändiä ja jonkun pitää hoitaa keikkoja ja treenikämppejä. Niin yleensä ne ihmiset, jolla on sellainen mentaliteetti, et ne ottaa kiinni siitä, kun kaikki muut istuu nurkassa, vetää röökii tai miettii, mistä saadaan seuraava bisse. Sitten kun joku rupeaa säätämään, yleensä se on se ihminen, josta tulee tuottaja. Se, joka ei jää tuleen makaamaan.”

Tuottaja Ulla Simonen on tehnyt vuodesta 1997 elokuva-alan töitä muun muassa tuotantoyhtiö Kinottaressa ja tuotantoneuvojana Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksessa AVEKssa. Tällä hetkellä hän toimii vuonna 2010 perustetun Elokuvatuotantoyhtiö MADEn toimitusjohtajana ja DocPoint -dokumenttielokuvafestivaalin taiteellisena johtajana. Myös Simonen palaa lapsuuteen pohtiessaan, mistä asti tuottajuuden piirteet ovat hänessä ilmenneet.

” Se sellainen tajuaminen, et olen ollut jo lapsesta saakka se henkilö, joka ei kestä hiljaisuutta ympärillään, kun kysytään, kuka tän tekis. Ja sit kun kukaan muu ei vastaa, niin sit se on et minä. Et se on esimerkiksi hyvä ominaisuus tuottajalle.”

Tunnistan vahvasti sekä Pösön että Simosen ajatuksen siitä, että taipumus tuottajuuteen on olemassa jo varhaisessa vaiheessa. Muistan olleeni juurikin se henkilö, joka uskaltautui esittelemään ryhmätyön luokan edessä tai ylipäätään organisoimaan, että se ryhmätyö tulisi tehdyksi. Kymmenen vuotta partiotoiminnassa oli myös selkeästi paikka, jossa harjoitin tuottajalle ominaisia taitoja. Otin muun muassa vastuulleni 16-vuotiaana partioleirireissun järjestämisen Tanskaan, vaikka ryhmässä oli minua vanhempiakin. Johdin eri ikäisten ryhmiä ja olin aktiivisesti mukana lippukunnan hallituksen toiminnassa. Myöhemmin muun muassa Reikäreuna –elokuvasfestivaalin tuottaminen päättyi minulle, koska sanoin: selvä, minä hoidan tämän.

Tuottaja Liisa-Penttilä Asikainen on tehnyt vuodesta 1997 töitä elokuvien parissa, mainostuotannoista pitkin elokuviin, tuotantopäällikköuran jälkeen tuottajana. Hän on vuonna 2000 perustetun Edith Filmin toimitusjohtaja ja tuottaja ja vuonna 2013 perustetun Kaiho Republic –tuotantoyhtiön toimitusjohtaja. Edith Film tullaan sulauttamaan Kaiho Republiciin, jonka laajaan toimintakon-

septiin kuuluu elokuvien lisäksi myös muun muassa levy-yhtiönä toimiminen. Penttilä-Asikainen kiteyttää hyvin vastuunantamisen tai oikeastaan sen ottamisen filosofiaa. Vastuuta saa, jos osoittaa, että on valmis sitä kantamaan.

/// Nykyisessä työssä on hienoa antaa ihmisille haasteita, jopa kuumottavia tehtäviä. Sanontahan on, että vastuuta ei voi vain antaa, vaan se pitää ottaa. Jos toinen ei pysty ottamaan sitä vastaan, niin se on sitten siinä.”

AIKAISEMMAN KOKEMUKSEN MERKITYS

Pinnan alla kytevän tuottajuuden lisäksi myös aikaisemmalla kokemuksella on merkitystä siihen, että päätyy tuottajaksi. Oma intohimoni tuottajuuteen on kypsynyt pikkuhiljaa, kun olen tehnyt paljon töitä erilaisissa tuotannollisissa tehtävissä. Vaikka tuottajuuden tunnistaisi itsessään ja päättäisi hakeutua tuottajaksi, on myös pystyttävä antamaan muillekin tekijöille kuva, ettei ole enää pelkästään tekninen ja tunnollinen toteuttaja. Dokumenttiohjaaja Virpi Suutari sanoi minulle vuoden 2014 Jussi-gaalassa: *"Kiitos Ilona, koordinoinnin mestari."* Toki tuo kehu lämmitti minua paljon, mutta samalla tajusin tosiasian, joka työminääni liittyy. Olen osoittanut itselleni ja muille, että pystyn hallitsemaan isojakin kokonaisuuksia, ymmärrän hyvin tekniikkaa, osaan koordinoida, delegoida, johtaa työryhmää, kontaktoida uusia tuttavuuksia, budjetoida ja huolehtia budjetista kuitenkin unohtamatta hyvää yhteishenkeä. Tuottajuus on kuitenkin paljon enemmän kuin sitä.

Minua on aina vaivannut suuri epäonnistumisen pelko. Olen ajatellut, että epäonnistumiset johtuvat minusta itsestäni. Vaikka epäonnistumiset ahdistavat minua edelleen, pystyn onneksi suhtautumaan niihin nykyään kypsemmin. Ne kuuluvat elämään ja tuottajuuteen. Niistä ei pääse eroon ja ne opettavat, yleensä enemmän kuin onnistumiset. Pösö kertoo, kuinka hänestä oli luontevaa jatkaa lyhytelokuvien puolelta pitkien elokuvien tekemiseen ja miten epäonnistumiset ovat nimenomaan vahvistaneet.

// *Meidän tapauksessa se on ollut hirveän selkeää. Meillä oli omasta mielestä tarpeeksi paljon tietoa ja epäonnistumisia, että me tiedettiin, missä kohtaa voi mennä ihan päin helvettiä ja sitten sen uskalsi tehdä."*

Varsinkin uran alussa tuottajan on tärkeää tehdä monipuolisesti eri tehtäviä, jotta hän ymmärtää millaisista palasista elokuvanteko koostuu ja millaista erikoisosaamista eri tekijöillä on. Kun palaan aikaan, jolloin työskentelin Elokuvatuotantoyhtiö MJÖLK:ssä, tunnistan itsessäni monia niistä asioista, joista Penttilä-Asikainen puhuu muistellessaan mainostuotantoaikojaan.

Se oli aikaa, jolloin mainoksissa yksi ihminen teki tosi paljon. Teki roolituksen, ehkä haki kuvauspaikat, joskus jopa puvusti, lavasti, ja toki siihen päälle teki cateringin ja koordinoi kaiken, soitti ihmiset jne. Sehän oli lottovoitto, saada kaikki tehtävät hoidettavaksi ja sitten miettiä, että jaa-a mitenköhän tästä selviää. Tekeväillehän töitä löytyi ja aina löytyy. Mulla oli kauhea halu tehdä, niin sitähan tuli tehtyä töitä paljon. Ja varmasti hyvin pienellä palkalla. Mikä oli mun mielestä tosi ok (tai ei alipalkkaus ole yleisesti ok), mutta siinä se motivaatio mitattiin. En koskaan myöskään miettinyt työaikoja. Oli vaan halu osoittaa, että kyllä mä nää hoidan.”

Penttilä-Asikaisen kommentista tajuan olleeni itse samanlaisessa tilanteessa. Olen monesti ollut mainostuotannoissa juurikin se, joka heräsi aamulla keittämään kahvit mukaan kuvauksiin ja oli viimeisenä toimistolla laittamassa ovet lukkoon. Se, joka kuvausten lisäksi huolehti budjetin pysymisestä, jälkituotannon koordinoinnista, asiakkaan ja työryhmän hyvinvoinnista ja ylipäätään koko tuotannon kokonaisuudesta. Palkka ei vastannut työmäärääni, mutta en jaksanut valittaa, koska opin todella paljon uusia asioita, työ oli monipuolista ja antoi vankan pohjan alalla työskentelyyn. Tutustuin silloin moniin ihmisiin, joiden kanssa teen edelleen töitä. Olen Penttilä-Asikaisen kanssa samaa mieltä myös siitä, että erityisesti mainosten tekemisen kautta mitataan, miten haastavia tehtäviä pystyy hallitsemaan. Penttilä-Asikainen toteaa myös, että kokemuksen jano voitti suhteessa elokuvakoulutuksen tarpeeseen ja työt veivät mennessään kohti uusia haasteita.

Mähän en ole Taikkia käynyt. Jossain kohtaa aloin miettiä sitä, et pitäiskö hakea sinne kouluun, mutta siinä yksinkertaisesti vaan kävi niin, että työt olivat niin ylivoimaisen mielenkiintoisia.”

Myöskään Simonen ei ole kulkenut selkeää tuottajakoulutuksen linjaa, vaan on alun perin opiskellut leikkaajaksi Lahden muotoiluinstituutissa ja ajautui eri tehtävien kautta tuotantoyhtiö Kinottareen töihin. Kinottaressa ollessa tuotannollinen vastuu kasvoi myöskin kerralla reippaasti, kun Simonen otti vastuulleen kaikki dokumenttielokuvat.

/// Lahdestahan ei valmistunut tiettyyn, kaikki teki kaikkea. Mä päätin koulun aikana, että valmistun leikkaajaksi. Tein itse sen päätöksen, koska se opetus oli niin löperöä. Sitten siinä vaan sattui asioita päällekkäin, meidän lapset oli silloin pieniä ja muuta. Päädyin töihin AV-arkkiin siinä kohdassa, jossa ällistyttävää kyllä, koodasin nettisivuja. Tein niiden levitystä myös. Rupesin puhumaan, että pitäisi päästä yötöistä ja epämääräisistä ajoista eroon, että vaikka joku osa-aikanen päiväduunikin olisi tosi hyvä. Sitten ohjaaja Mika Taanila oli alkanut tekemään töitä Kinottareen, se oli varmaan ekaa leffaa tekemässä ja se tiesi, et ne tarvitsee siellä leikkausassaria. Sitten mä menin tuotantoassariksi Pikkikselle (Pirjo Koskelo), olin kolme päivää viikossa töissä aluksi syksyllä 1997. Ja -98 keväällä kaikki dokkarit oli mun hoidossa. Ja samana vuonna mä aloitin Eurodoc-koulutuksen.”

Simonen muistuttaa, että tuottajuudessa tarvitaan paljon kaupallista ja juridista osaamista. Tuottajan pitää tuntea tekijänoikeuslakia, työlainsäädäntöä ja ymmärtää liiketaloutta. Simonen on itse opiskellut työelämän ohessa muun muassa tekijänoikeusjuridiikkaa. Näitä taitoja ei kuitenkaan, ainakaan oman kokemuksen mukaan, opeteta tarpeeksi elokuvakouluissa, vaan opit saadaan joko työn kautta oppimalla tai muista kouluista. Pösö on käynyt kauppakorkeakoulun ja pitää sitä hyvänä lisänä tuottajuuteen.

”Mä en väheksyisi kauppakorkeakoulua, jos haluis olla tuottaja. Tavallaan sellainen yhdistelmä, että valmistuisit tuottajaksi ja olet käynyt kauppakorkeakoulun, on aika helvetin hyvä. Että on mukana se ripaus kaupallisuutta.

TUOTTAJUUS JA SUKUPUOLIEROT

Elokuva-alaa pidetään yleisesti miesvaltaisena. Mainospuolella sen huomaa edelleen vahvasti. Olen ollut mukana arviolta yli viidessäkymmenessä eri mainostuotannossa eikä yhdessäkään ole ollut naisohjaajaa. Fiktio- ja dokumenttielokuvapuolella sen sijaan olen havainnut paljon tasa-arvoisemman sukupuolijaon. Työryhmissä ja taiteellisesti vastuullisissa tehtävissä on toiminut yhtä lailla niin naisia kuin miehiäkin. En halua korostaa elokuva-alan sukupuolieroja, mutta koen tärkeäksi nostaa esille muutaman asian miesten ja naisten eroista tuottajuudessa.

Tampereen ammattikorkeakoulussa opiskellessani meillä kävi vierailevana luennoitsijana naispuolinen tuottaja. Hän sanoi meille kylmästi, että jos olette naisia ja haluatte olla tuottajia, älkää koskaan hankkiko lapsia. Asia ei onneksi ole näin mustavalkoinen, eikä tuottajuus poissulje mahdollisuutta vanhemmuuteen. Sen todistavat muun muassa kolme haastattelemaani tuottajaa. Nämä kolme naista ovat sekä tuottajia, toimitusjohtajia että äitejä. Ennen pitkää kysymys perheen perustamisesta tulee kysymykseen etenkin naistuottajille. Voiko vanhemmuuden ajankohdalle määritellä koskaan sopivaa aikaa? Pohjola pohtii samoja asioita ja toteaa, että perhe on tärkeä asia, joka saa täysin irrottautumaan työstä.

” Sillon kun meillekin perheenisäystä tuli, mulla oli aluksi sellainen pelko, olisinko mä parempi tuottaja, jos mulla ei olisi perhettä. Voisinko mä keskittyä enemmän? Sitten on koko ajan huono omatunto. Huono omatunto siitä, ettei voi tehdä tarpeeksi töitä ja sitten huono omatunto, kun ei ole tarpeeksi kotona. Se on vihoviimeistä se huono omatunto, itsehän sen aiheuttaa. Mutta nyt on tajunnut, et on oltava joku asia, joka irrottaa täysin siitä työstä. Ja kyllä se lapsi on esimerkiksi se, et sitten kun sen kanssa on, niin se auttaa aika hyvin irrottautumaan. ”

Penttilä-Asikainen kertoo, että tanskalainen tuottaja Peter Aalbæk Jensen on sitä mieltä, että naiset ovat paljon ahkerampia ja monet Zentropan alaisuudessa olevat tuotantoyhtiöt ovat naisten johtamia. Peter Aalbæk Jensen on Zentropan tuottaja ja omistaja. Zentropa on tanskalainen tuotantoyhtiö, jolla on monessa Euroopan maassa yhteisomistuksessa olevia tuotantoyhtiöitä, kuten Penttilä-Asikaisen Edith Film. Penttilä-asikainen pohtii, johtuuko naisten taipuvaisuus vastuunkantoon nimenomaan siitä, että he ovat naisia, vai onko taustalla muita tekijöitä.

” Vastuu on varmastikin annettu juuri sen takia, että olen hoitanut asiat tietyllä tavalla, mutta että johtuuko se siitä, että mä olen nainen, siitä mä en osaa sanoa. Luulisin, että se johtuu enemmänkin tästä yrittäjyysasenteesta. Sitä suhtautuu asioihin kuin ne olisivat omalla vastuulla, enkä tarkoita vaan rahaa, vaan myös tapaa toimia, kohdella ihmisiä ja sisältöä.”

Simonen pohtii, että naiset ovat myös varovaisempia ottamaan riskejä verrattuna miespuolisiin kollegoihin.

” Naiset pelaa varman päälle, eivätkä lähde ottamaan niin isoja riskejä. Kun ne tekee tunnollisesti ja kunnollisesti työnsä, se on myös sitä, että ne jättää sen viimeisen riskin ottamatta. Siinä on se ero. Itse tiedän ihan hyvin, etten ole ottanut niitä riskejä ja olen pelannut aika turvallisen päälle koko ajan. Toisaalta sellaista riskinottohetkeäkään ei ole mulle tullut. Noi kundit on ottaneet riskejä, monesti on mennyt perseelleen, mutta sitä kautta niitä isoja onnistumisiakin on tullut.

Penttilä-Asikainen on samaa mieltä Simosen kanssa, että naistuottajat ottavat harkitumpia riskejä tuottajuudessaan. Penttilä-Asikainen toteaa myös, että perhe on väistämättä jollain tapaa osa tuottajuutta.

” Me rakennetaan rinnakkaisia elämiä, kotona ja työssä. Valinnat pitää kummasakin toimia lomittain. Se, että sanoisin kotona, että hei mä lähden nyt jenkkeihin kuukaudeksi neuvottelemaan elokuvan rahoituksesta, olisi varmaan mahdollista, mutta äitiys ja monen lapsen uusperhe pitää mut toistaiseksi Suomessa.”

Penttilä-Asikainen muistelee myös, että yrityksen perustaminen kulki hyvin käsi kädessä perheen perustamisen kanssa ja Edith-filmin kasvu sujui luontevasti ja orgaanisesti.

Voisi sanoa, et kaikki on mennyt kyllä aika kivasti käsi kädessä. Samaan aikaan kun perustin firman, niin sen jälkeen saimme melkein heti kaksi lasta. Joten se alun yrityksen rakentaminen, kontaktoituminen ja tuotantojen kasvu oli älyttömän orgaanista ja rauhallista, vaikka en tainnut äitiyslomaa pitää kertaakaan.”

Simosella perheen perustaminen tapahtui ennen työelämään siirtymistä ja hänen mukaansa työajat pysyivät kohtuullisina lasten ansiota. Perhe-elämä antaa perspektiiviä eikä tuottajuutta tule otettua niin vakavasti, kun elämässä on muutakin sisältöä kuin työ. Tuottajalle tärkeä ominaisuus on priorisointi: pitää osata määritellä itselle tärkeät asiat ja tuotannot ja keskittyä niihin.

Mulla oli lapset, kun valmistuin koulusta. Sillon kun ne olivat pieniä, mun työajat oli selkeät, vaikka jonkun verran teinkin iltaisin töitä lasten mentyä nukkumaan. Mutta kun lapset kasvoivat isommiksi, eikä enää tarvinneet mua niin paljoa, niin työajathan lähti MADen alkuvaiheissa ihan lapasesta. Suosittelen kyllä lasten hankintaa, pitää olla muutakin elämää kuin työ ja sen kautta oppii priorisoimaan”

TUOTTAJUUS MÄÄRÄYTYY TUOTANNOSTA

TARINAN KANAVOIMINEN ELOKUVAKSI

Kuten kaikkia elokuvantekijöitä (kuten ohjaaja, käsikirjoittaja, leikkaaja tai kuvaaja) myös tuottajia ajaa eteenpäin kaikista tärkein asia – intohimo tarinaan. Vaikka kaikki aikaisemmin mainitut taidot ovat tärkeitä tuottajalle, on tärkein työkalu mielestäni tarinankerronnan ymmärtäminen ja sisällön kanavoiminen elokuvaksi. Mielestäni ymmärrys tarinankerronnasta ja intohimon toteuttamiseen erottavat luovan tuottajan teknisestä toteuttajasta. Vaikka koen kehittyneeni luovana tuottajana, on minulla vielä matkaa siihen, että minut otetaan huomioon varteenotettava tuottajana, jolla on tarpeeksi auktoriteettia saada muutkin vakuuttuneeksi, miksi juuri tietty elokuva pitää tulla tehdyksi. Olen kuitenkin erityisesti *Kääntöpaikka* -lyhytelokuvan jälkeen saanut lisää itsevarmuutta, että voin todella lähteä viemään uusia hankkeita eteenpäin. Minulle tarjotaan entistä enemmän käsikirjoituksia ja todella pidän niiden lukemisesta, palautteen antamisesta ja tarinoiden kehittämisestä.

Vaikka käsikirjoittajilla ja ohjaajilla on upeita ideoita ja maailmoja, joiden luomiseen minulla ei ole rahkeita, tulee tuottajan ammattitaito esille erityisesti silloin, kun tarinaa on esiteltävä myös muille. Esimerkiksi hakemusteksteistä on tehtävä sellaisia, että myös rahoittajat ymmärtävät ne mahdollisimman hyvin ja selkeästi. Simonen painottaa nimenomaan sitä, että tuottaja on juuri se tulkki, joka muokkaa hankkeen tekijältä ulospäin, tilanteen mukaan.

”Mä koen mun vahvuuteni olevan nimenomaan siinä, että mä pystyn tulkitsemaan, mitä se tekijä on tekemässä tekijöiltä ulospäin ja sitten sitä maailmaa sille tekijälle päin. Mä pystyn kommunikoimaan sen eri tahoille. Pystyn olemaan fleksiibeli siinä, miten sitä kommunikoidaan, kun taas minun mielestä tekijä ei voi tehdä sellaista kameleontti-vaihetta, minkä tuottaja voi tehdä. Tuottaja voi muuttaa sitä pakettia, et jaaha, nämä haluaa tällaista pakettia ja että nämä haluaa tällaista. Ja se voi tarjota sen kulman, mutta tekijä ei tavallaan pysty sellaista tekemään. Eikä sen tarvitsekaan pystyä.”

Penttilä-Asikainen korostaa myös sitä, että vaikka tuottaja tai tekijä ymmärtää palautteen, tulkinassa auttaa, kun ymmärtää, kuka sen palautteen on antanut.

”Se ei riitä, että ymmärrät palautetta, vaan pitää ymmärtää sitä palautteenantajaa. Se on tuottajan tehtävä, tavallaan koostaa palaute ja avata tekijöille omien kykyjen mukaan palautteenantajan tyyliä, tapoja ja painotuksia. Tuottajan homma on joskus suodatinpussin ja terapeutin väliltä.”

Kuten kaikkien elokuvantekijöiden, on tuottajan tärkeä seurata aikaansa ja olla hereillä, mitä ympärillä tapahtuu. Oman sisällön ymmärtämisen kehittäminen on paljon muutakin kuin vain elokuvien katsomista. Täytyy seurata maailman tapahtumia ja olla kiinnostunut ihmisistä. Katson paljon vanhoja ja uusia elokuvia ja TV-sarjoja, käyn elokuvafestivaaleilla ja teatterissa. Pysin aina katsomaan edes suurimman osan kotimaisen elokuvavuoden elokuvista, koska on ensiarvoisen tärkeää tietää, mitä kollegat ovat tehneet. Rakastan elokuvia itsessään ja minulle on toissijaista,

kuka sen on tehnyt, milloin ja missä. Välillä on vaikea määritellä, miksi juuri joku elokuva toimii ja miksi ei. Koen, että minun on kuitenkin vielä parannettava elokuvahistorian tuntemusta ja opeteltava paremmin elokuvaan liittyvää faktatietoa. Vaikka Penttilä-Asikainen harmittelee, ettei ole käynyt elokuvakouluja, on hänellä aina ollut intohimo tarinaan. Hän on aina lukenut todella paljon ja hahmottaa lukemansa samantien kuviksi.

// Mun intohimo tarinoihin ei alkanut ensin elokuvista vaan kirjoista. Olen ollut siis ihan hullu lukemaan aina. Niin hyvän tarinan tunnistaa edelleen, se on heti kuvina päässä, kuten oli kirjoissakin. Mutta moni muu asia on muuttunut. Varhaisnuoruudessa tuntui, että fiktio oli epäaitoa, kaikki pitää olla jotenkin totta. Mutta se ei johtanut elokuvissa kuitenkaan dokkarin puolelle, vaan fiktio voitti.”

KÄSIKIRJOITUKSEN VALINNASTA

Tuottajaksi voi määritellä itsensä kuka tahansa, mutta tuottajuus määrittyy niistä tuotannoista, joita hän tuottaa. Tuottajan on uskottava käsikirjoitukseen, tai ainakin sen kehittämispotentiaaliin, koska tekstin kanssa tullaan tekemään töitä pitkään, toivottavasti elokuvaksi asti. Käsikirjoituksen valinta ei kuitenkaan ole yksinkertaista, eikä aina niin helppoakaan. Tuottajilla on erilaisia tapoja lähestyä käsikirjoituksia. Pösölle itse kirjoittaminen on aina ollut oleellinen osa elämää.

// Mun ensimmäinen työtehtävä oli tehdä radiomainoksia, olin kirjoitellut kaikenlaista 80-luvun puolesta välin. Mulla oli aina joku kässäri, levyarvostelu, teatterikappale, epäonnistunut lyhytelokuva tai joku muu vastaava. Joten sitten se oli tavallaan aika luontevaa, et vaikka mä tein erilaisia tapahtuma- ja tuotantojuttuja, mutta mä kirjoitin yhtälailla koko ajan. Et sitten loppupeleissä se mun tausta on siinä, että on mä oon aina kirjottanut kaikenlaista.”

Pohjola hakee tekstejä enemmänkin ulkopuolelta ja kertoo, että oikeanlaisen tekstin löytäminen on haastavaa. Vaikka teksti olisi muuten hyvä, on tuottajan tärkeää myös tunnistaa, onko juuri itse oikea tuottaja kyseiselle tekstille. Tuottaja tulee tekemään tiiviisti yhteistyötä käsikirjoittajan ja ohjaajan kanssa, siksi myös henkilökemioilla on merkitystä. Pohjola kertoo, ettei ikinä voisi tuottaa kauhuelokuvaa. Vaikka ymmärrän Pohjolan mielipiteen, en koe generajoja niin selkeästi, että pystyisin ennakolta sanomaan, millaisia elokuvia en ainakaan voisi tuottaa. Kaikki kuitenkin riippuu tarinasta itsestään, riippumatta millainen ennalta annettu määritelmä sillä on. Toisaalta Pohjola kiteyttää hyvin, että onneksi on olemassa erilaisia tuottajia, jolloin elokuvaskaala pysyy monipuolisena ja elokuvia tehdään erilaisille yleisöille.

” Ei niitä mun mielestä mitenkään helppoa ole löytää. Kun teksti tulee, mietin, että millainen ylipäättään se tarina ja käsis on. On myös tullut sellaisia, mitkä on sikahyviä, mutta tajuan, etten ole oikea tuottaja tälle. Sitten olen päätenyt sanomaan, että tarjoa jollekin toiselle, vaikka mä tiedän hyvin, että siitä saa hyvän jutun. Sitä kautta joutuu myös punnitsemaan, että olenko paras työpari sille käsikirjoittajalle tai ohjaajalle. Tämä on ääriesimerkki, mut en voi sietää kauhua yhtään. Jos joku tarjois meille kauhuelokuvakäsikirjoituksen, niin enhän mä vois ikinä tuottaa sellaista. Et silleen mä uskon, että vaikka pitää tehdä erilaisia elokuvia, erilaisille yleisölle, mutta onneksi on myös todella monia erilaisia tuottajia tekemässä niitä. En voi vastata siitä koko skaalasta. Vaan tuotan sellaisia, jotka puhuttelee myös mua.”

Penttilä-Asikainen on sitä mieltä, ettei Suomessa ole tarpeeksi hyviä käsikirjoituksia ulkomaihin verrattuna. Penttilä-Asikainen peräänkuuluttaa myös sitä, että kirjoittajien tulisi rohkeammin hakea tukea muilta kirjoittajilta ja erilaisista workshoppeista, jotta tekeminen olisi avoimempaa ja synergiaa syntyisi.

” Suomi on liian pieni maa siihen, että käperrytään tekemään yksin asioita. Kyllä se kirpasee lukea kässäreitä ulkomailta, kun ne on välillä ihan hemmetin hyviä. Eivät ne ole syntynyt helposti nekään, mutta kyllä meillä on haaste päästä samalla tasolle ja meidän pitäisi ehdottomasti hakea uusia tekemisen tapoja rohkeammin.”

Suomessa puhutaan useasti Tanskan ja Ruotsin paremmasta elokuvaosaamisesta. Syitä siihen on varmasti monia, mutta Penttilä-Asikainen nostaa esille mielenkiintoisen näkökulman. Tekijöiden tulisi uskaltaa olla avoimempia kritiikille, heittäytyä ja uskaltaa antaa keskeneräinen arvioitavaksi. Penttilä-Asikainen muistuttaa myös, että jos on itse varma käsikirjoituksestaan, ei sitä voi kukaan kritiikillä pilata.

” Suomessa se käsikirjoittamisen prosessi on lapsen kengissä, me ollaan aivan liian suojeluhimoisia, että älä vaan tule pilaamaan tätä minun lastani. Sen ne osaavat toisin Tanskassa, heittää sen lapsen leijonille. Mä aina jankutan tätä samaa: jos tiedät itse, mistä kerrot, niin kukaan ei voi viedä sitä stooria väärään suuntaan.”

imago ulospäin määräytyy paljon sen mukaan, millaisia elokuvia hän tuottaa. Elokuva itsessään on kuitenkin konkreettisin ja näkyvin osa koko prosessia. Samalla kun Penttilä-Asikainen kaipaa parempia käsikirjoituksia, hän harmittelee myös osittain sitä, että hänen tuottamansa elokuvat menevät tiettyyn lokeroon, mikä myös heijastuu hänelle tarjottaviin teksteihin.

”Väheksymättä tuottajan merkitystä, mutta olivat projektit lähtöisin tuottajalta tai meille tuotuja, niin ne kehitetään ja niistä tehdään paras mahdollinen elokuva muiden ihmisten kanssa, se ei ole vain oma lapsi. Tuotetut projektit ohjaavat yllättävän paljon sitä omaa tuottajuutta. Kun on tuottanut tietyn genren elokuvia, niin kyllä se näkyy välillä rasittavalla tavalla tarjonnassa. Arthouse -leima kahlitsee vaikka harva meistä on absoluuttisesti määritettävissä.”

Lokerointi voi olla siis myös loukku ja tuskin kukaan tuottaja on sitoutunut yksinomaan tiettyyn genreen tai tyyliin. Itse asiassa tuottaja voi halutessaan olla hyvinkin monipuolinen. Tästä kertoo esimerkiksi se, että Pohjola on tuottanut saman vuoden aikana dokumenttielokuvan afganistanilaisista naisista (*Marzia, ystäväni*, 2015) ja kepeän musiikkifiktioelokuvan töölöläisistä nuorista (*Ollaan vapaita*, 2015). Myöskin Simonen on yhtälailla kauhulyhytelokuvan (*Ghost Train*, 2013) osatuottaja kuin puutarhanhoitoa harrastavista pariskunnista kertovan dokumenttielokuvan (*Eedenistä pohjoiseen*, 2013) tuottaja. Koska Simosella on niin pitkä kokemus dokumenttielokuva-tuottajana, on hänen tuottajuus sillä tasolla, ettei mitä tahansa tuotantoja kannata lähteä enää tuottamaan. Rahoittajat ovat jo vuosien saatossa tottuneet saamaan Simoselta tietynlaista laatua ja osaavia tekijöitä etenkin dokumenttielokuvien kohdalla.

”Fiktion puolella olen keskittynyt näihin nuorempiin tekijöihin, kun taas sitten dokkaripuolella mä en missään tapauksessa halua lähteä ihan hirveen kokemattomien kanssa tekemään. Mun täytyy tietää, et kun mä lähden niihin hankkeisiin, niin se on sillä tasolla, mitä mä olen tottunut tarjoamaan ulospäin. Mulla on sellaisia kansainvälisiä comission editoreita, että kun ne tapaa mut, ne sanoo, että kun sulla on jotain kiinnostavaa, niin soita. Niin sinne ei soiteta, jos ei se ole semmosta, että voit luvata, että tästä tulee yhtä hyvä kuin viimeksi tuli.”

Penttilä-Asikainen muistuttaa, että Suomessa asiat ovat kuitenkin hyvin suhteessa moneen muuhun maahan. Koska Suomi on kuitenkin niin pieni maa, on kilpailu vähäistä ja niin sanotusti semilahjakkuudella pärjää.

/// Me olemme kuitenkin kaikista näistä rahoitushaasteista huolimatta onnekkaita. Suomi on pieni maa ja kilpailu on vähäistä. Ehkä hieman provosoiden voisi sanoa, että semilahjakkuudella voi pärjätä.”

TUOTTAJUUDEN RAKENTAMINEN

TUKEA KANSAINVÄLISISTÄ TYÖPAJOISTA

Tuottajille on olemassa monenlaisia kansainvälisiä työpajoja, joissa voidaan kehittää tuotantoja, hankkia rahoitusta, kontakteja, ideoita ja saada itsevarmuutta omaan tuottajuuteen. Pohjola kertoo, että työpajat ovat todella olennainen osa tuottajuutta ja ne ovat antaneet valtaosan paljon. Etenkin Rotterdam Labia Pohjola kehuu. Rotterdam Lab on Alankomaissa järjestettävän kansainvälisten elokuvafestivaalien yhteydessä oleva työpaja, jossa tavataan toisia tuottajia, alan rahoittajia ja muita toimijoita.

”Ehkä jotenkin vaikuttavin oli se Rotterdam Lab, koska se tuli just siinä kohtaan, Pohjola-filmin murrosvaiheessa, vuoden 2013 alussa. Edelliset leffat oli tehty, mutta uutta ei ollut vielä tulossa. Olin hyvin herkässä tilassa myös itse. Se, et välillä menee johonkin ja tarkastelee vaan sitä tuottajuutta, peilaa eri asiantuntijoiden kanssa eri näkökulmista, on ihan hirveen tärkeitä. Tuntuu et se Rotterdam oli jotenkin mullistava, koska sen jälkeen näki paljon kirkkaammin.”

Pohjola jatkaa, että Pohjola-filmin tuotantoja ei olisi ilman kansainvälisiä työpajoja. Erityisesti dokumenttipuolella, usean eri tilaisuuden jälkeen, Pohjola tuntee kuuluvansa osaksi elokuvatekijöiden yhteisöä. Pohjolan mukaan tapahtumissa käsitellään sellaisia ajankohtaisia aiheita, joita Suomessa ei jatkuvasti käsitellä. Työpajat antavat perspektiiviä ja avaavat ovia kansainvälisiin yhteistuotantoihin. Olen itsekin murroskohdassa ja Pohjolan kuvaama herkkä tila on tunnistettava.

Tuottajana on osa isompaa yhteisöä, jossa on sekä todella kokeneita tuottajia, että uransa alussa olevia – kuten minä. Itseään väistämättä peilaa toisiin tuottajiin ja miettii, miten pystyisi olemaan yhtä hyvä. On kuitenkin aina muistettava, että jokainen on aloittanut jostain ja kokeneetkin tekevät virheitä, ne kuuluvat asiaan. Vaikka alalla on paljon todella hyviä tuottajia ja kilpailu on kovaa, on uskottava itseensä. Pohjola pohtii samaa ja tiivistää hyvin – jos muutkin pystyvät toimimaan tuottajina, miksen minäkin?

”Vieläkin sitä helposti vertailee itseään, et en ikinä osaa tehdä tollasia juttuja kun joku toi. Mut sit välillä tulee niitä hetkiä, et joku jos muu pystyy, niin miks mä en pystyis? Musta tuntuu et se on yks iso henkinen kela myöskin.”

Sekä Simoselle että Penttilä-Asikaiselle kansainväliset tapahtumat olivat käännteentekeviä oman tuottajuuden kannalta. Simoselle Eurodociin meneminen vahvisti itseluottamusta siihen, että vaikka on nuori tuottaja ja uran alussa, omaa osaamistaan ei tarvitse hävetä ulkomailla. Eurodoc on kansainvälinen työpaja dokumenttielokuvien tuottajille, rahoittajille ja muille toimijoille. Simoselle Eurodoc oli paikka, jossa hän viimeistään ymmärsi, että on olemassa dokumenttielokuva-tuottajan ammatti.

”Mä menin sinne Eurodociin ja mulla oli semmonen olo, että ne kaikki muut oli tehneet niin valtavasti ja mä oon tehnyt vasta niin vähän. Että miten ne nyt edes ottaa mut vastaan siellä. Se oli ihan mieletön se viikko, kun tajusin, että mä osaan tosi paljon. Todella monessa asiassa me ollaan Suomessa paljon pidemmällä kuin muut. Kun tulin sieltä koulutuksesta pois ja piti kirjoittaa raportti AVEKiin siitä, niin olin ymmärtänyt, että tällainen ammatti kuin dokumenttituottaminen on olemassa. Että tämä on ihan oikea ammatti.”

Finnish Film & Audiovisual Export (Favex) järjesti 14.1.2015 seminaaripäivän elokuvamarketeissa toimimisesta. Elokuva festivaalien yhteydessä järjestetään monesti elokuvien myyntiin tarkoitettuja kohtaamispaikkoja, marketteja. Esimerkiksi Berliiniin elokuvajuhlien yhteyteen on järjestetty European Film Market, jossa elokuvantekijät ja ostajat kohtaavat. Favexin seminaarissa painotettiin, että elokuvamarketteihin osallistumisessa on pohdittava omia tavoitteitaan. Tavoitteita voivat olla esimerkiksi verkostoituminen ja oppiminen, yhteistuotanto, rahoitus- tai levitysyhteistyö tai valmiin elokuvan myynti. Mikäli tavoitteena on saada omalle elokuvalle kansainvälinen myyntiyhtiö, on tuottajan otettava selvää erilaisista myyntiagenteista. Eri agentit ostavat erilaisia elokuvia, joten on selvitettävä, kenen katalogiin oma elokuva sopisi.

Aalto-yliopiston elokuva- ja televisiotuotannon professori ja Helsinki-filmin tuottaja Aleksi Bardy antoi neuvoja Favexin seminaarissa siihen, miten eri verkostoitumistilanteissa kannattaa toimia. Elokuvamarketit ovat hektisiä paikkoja, mutta niissä ei kannata ahdistua. Bardy muistutti, että panikointiin ei ole syytä, sillä tilanne voi olla yhtä vaikea tai jännittävä muillekin osallistujille. Seminaarissa painotettiin, että on tärkeää, millaisen kuvan itsestään antaa kohtaamisissa ja sosiaalisessa mediassa. On oltava asiallinen, muttei kuitenkaan esittä mitään, mitä ei ole. On oltava rehellinen itselle ja muille. Varsinkin nuorena tuottajana on myös osattava myöntää, ettei ole vielä kokenut, eivätkä kaikki asiat ole vielä tuttuja.

Haastatteluiden ja oman kokemuksen perusteella voin todeta, että kansainväliset tapahtumat ja verkostot ovat oleellinen ja tärkeä osa tuottajuutta. Tuottajan on tärkeää on olla kiinnostunut ja ottaa selvää, mitä missäkin tapahtuu ja milloin. Olen ollut monilla elokuvafestivaaleilla ja jo pelkästään niissä oleminen, ihmisille puhuminen ja esimerkiksi paneelikeskustelujen kuunteleminen ovat antaneet minulle varmuutta siitä, että minä olen yhtä lailla osa elokuva-alaa. Elokuva-alalla on oltava aktiivinen ja näkyvillä. Vuosien kuluessa muut elokuva-alalla olevat ihmiset alkavat tajuta, että kuulut siihen yhteisöön. Tuttavien määrä lisääntyy ja olemassaolevat ystävyyssuhteet vahvistuvat.

Oman kansainvälistymisstrategiani kannalta on tavoitteena jatkaa edelleen aktiivista näkyvyyttä alan tilaisuuksissa ja hakea esimerkiksi vuoden 2016 EAVE -koulutukseen, varsinkin jos minulla on ensimmäinen pitkä elokuva jollain tasolla kehittelyvaiheessa. EAVE on eurooppalainen koulutusohjelma tuottajille, kuten kyseisen järjestön nettisivuilla kuvataan: *”EAVE on tarkoitettu sekä fiktioelokuvan että dokumenttielokuvan tuottajille, jotka jo työskentelevät elokuvien tai TV-tuotantojen parissa. Se on tarkoitettu tuottajille, jotka haluavat laajentaa tietotaitoaan tuottajuudestaan ja yhteistuotannoista Euroopassa ja haluavat olla mukana rakentamassa Eurooppalaisten elokuvatuottajien verkostoa.”*

ONNELLISIA SATTUMIA JA VERKOSTOJEN PITKÄJÄNTEISTÄ RAKENTAMISTA

Penttilä-Asikaiselle kansainvälistyminen tuli eteen jo ensimmäisissä elokuvatuotannossa ja onnekkaiden sattumien kautta hän päätyi perustamaan Edith Filmin erään työpajan jälkeen.

/// Tero (Kaukoma) sanoi, että pohjoismaisia tuottajia oli kutsuttu Halifaxiin ja kysyi haluaisinko mennä sinne pitchaamaan *Cyclomaniaa* [2001, ohjaaja Simo Halinen]. Ilman ymmärrystä koko prosessista lähdin innolla mukaan. En arvannut ollenkaan minkälaiseen pöytään mä jouduin, koska siis siellä oli kaikista pohjoismaista todella kovan kaliiberin tuottajia. Peter Aalbæk Jensenin kanssa keskusteltiin tosi paljon

ja yhden päivällisen aikana sanoi, että he olivat etsineet Suomesta tuottajaa ja kysyi perustetaanko yhtiö. Olin aivan ihmeissäni, enhän mä ollut tuottanut vielä mitään. Peter sanoi, että niin, niin mutta selvästi haluat. Se oli hienoa, rohkeaa luottoa intuitioon. Molemmat todettiin, että kyllä, perustetaan firma ja kaksi minuuttia aikaa miettiä firman nimi. Minulle tärkeä isoäitini oli Edith, joten siitä tuli Edith Film. Sitten kättä päälle ja meillä oli tuotantoyhtiö.”

Simonen nosti haastattelussa esille yhden hyvin tärkeän näkökulman verkostoitumisesta. Se, kenen kanssa verkostoituu, on itse asiassa vielä tärkeämpää, kuin miten verkostoituu. Elokuvan tekemisessä omalla ikäluokalla ja sukupolvella on suuri merkitys. Lukeudun itse uuteen sukupolveen ja kun haluan tuntea alan tulevaisuuden tekijät, pitää osata katsoa viereen eikä pelkästään taakse tai ylöspäin. Vaikka teen tiiviisti työtä Simosen kanssa hän muistuttaa, että minun on luotava itse omat kontaktini, vaikka hän olisikin paljon tukenani.

” *Sun kannattaa lähteä hakemaan ne omat kontaktit. Se ei tule menemään niin, että mun kontaktit automaattisesti siirtyisi sulle. Me pystytään käyttämään mun kontakteja, suurin osa niistä on järkeviä ja toimivia. Esimerkiksi rahoittajakontakteista, niistä vielä ehkä semmonen viis-kymmenen vuotta, mutta best before date alkaa olemaan lähellä.”*

Tutustuin vuonna 2012 Clermont-Ferrandin lyhytelokuvafestivaaleilla ranskalaiseen myyntiyhtiö AdAstraan, joka osti myyntikatalogiinsa meidän lyhytelokuvamme *Sudenveistäjän* (2012, ohjaaja Aino Suni). AdAstra on sekä myyntiyhtiö että tuotantoyhtiö. Olemme ajoittain pitäneet yhteyttä, tavanneet elokuvafestivaaleilla ja olemme saaneet heiltä palautetta Sunin kanssa eri hankkeistamme. *Kääntöpaikan* (2015) suhteen he eivät aluksi halunneet elokuvaa myyntiin, mutta nähtyään lopputuloksen, he halusivat myyntisopimuksen siitäkin. Tavatessani Berliinissä 2015 AdAstran tuottajan Sebastien Aubertin, puhuimme myös mahdollisuudesta tuottaa Sunin ja minun ensimmäinen pitkä elokuva yhteistuotantona heidän kanssaan. Tuotantoon täytyy kuitenkin löytää oikea kulma, miten yhteistuotanto kannatta rakentaa.

Eurodocin lisäksi Simosella on kaksi selkeää tapahtumaa elämässään, jotka ovat viimeistään vakuuttaneet hänet omasta tuottajuudestaan. Toinen oli Kinottaressa dokumenttielokuvien halluunotto ja toinen AVEKn tuotantoneuvojana oleminen. Kinottaren aikaan Simosella vasta valkeni muutenkin se, että on ylipäättään olemassa tuottajan ammatti.

” Kinottaressa rupesi olemaan sekä fiktiota että dokkareita, niin ne dokkarit siirtyivät mulle. Ensin olin ikään kuin kaikkien tuotantopäällikkö ja sitten vähän myöhemmin tuotin ne kaikki. Ja niitä oli aika helvetisti silloin, koko ajan. Taaksepäin on ihan helppo nähdä et miten se tuottaminen on ollut se, missä on hyvä ja mikä on keskeistä itselle. En ollut osannut ajatella sitä. Et ensinnäkään sellainen ammatti, et eihän siihen koulutettu siihen aikaan missään. Et semmoista ammattia ei tajunnut, eihän sitä tajua vielääkään juuri kukaan. Silloin ei tajunnut, eikä ollut käsittänyt, että tällöinen ammatti voisi olla olemassa. Ja vaikka olis käsittänyt, niin ei ois ymmärtänyt miten sitä kohtaan pyritään. Et nää oli niinkun ihan puhtaita vahinkoja. Sitten se tuotantoneuvojaväli [AVEKssa] ikäänkuin lopullisesti koului sen luovan tuottajan. Vaikka olin ollut sillä polulla ihan hyvin, tehnyt hyviä tuotantoja, niin vasta tuotantoneuvojana tajusin lopulta luovan tuottajan merkityksen ja vastuun, sen mitä kohti haluan itse pyrkiä.

Myöskin Penttilä-Asikainen toteaa, että tuottajuuden kynnys ei ole ollut vain yksi tapahtuma, vaan oikeastaan pitkä ajanjakso.

“ Olen ollut kauheen kriittinen myös itse sen suhteen, että missä vaiheessa tehdään mitäkin asioita. Se oli se tuottajuuden kynnys itse asiassa pitkä. Voisi sanoa, että luterilaiseen tyyliin, tietää mitä osaa, mutta testaa itseään aikalailla viimeiseen asti. Kyllähän monet lähtee enemmän kylmiltään tekemään.”

TUOTTAJUUS ON TEKIJÄN TUKEMISTA

Penttilä-Asikainen muistuttaa, että tuottajana olemme kuitenkin vain osa kokonaisuutta. Tuottaja ei voi kontrolloida elokuvaa loppuun asti. Tekijyyden ja tuottajuuden ero on aina hyvä muistaa.

”// Musta se on tosi tärkeää tuottajuuden alkuvaiheessa hyväksyä se, että ne [elokuvat] ovat yhteistyötä, me ei määrätä mitä ne ovat kokonaisuutena. Me luotsataan niitä, joskus enemmän, joskus vähemmän, mutta se, että miten se idea ja käsikirjotus ja tarina muokkautuu ja elää matkan varrella, pitää hyväksyä.”

Tekijää on myös osattava varjella, eikä hänen harteille voi kaataa varsinkaan omia ongelmiaan. Omiin ongelmiin apua saa varmasti esimerkiksi tuottajakollegoilta. Simonen kertoo myös, että on vuosien varrella oppinut paremmaksi siinä, ettei turhaan kuormita tekijää omilla ongelmillaan. On erittäin tärkeää, että tekijä saa keskittyä oleelliseen, eikä joudu murehtimaan turhasta.

”// Tekijää pitää varjella kaikin keinoin, ettei mitään tunnelmia valu. Siinä mä oon kehittynyt paljon paremmaksi, että joku oma tunnelma ei kuulu sille tekijälle ollenkaan. Pitää pystyä sanomaan suoraan, jos joku ei onnistu, mutta tavallaan kun kaikki toiveet on kohtuuden tai mahdollisuuksien rajoissa, niin lähtee ainakin selvittää ennenkuin tyrmää. Et jos kiukuttaa, niin kiukuttelee jossain muualla, mutta ei kiukuttele sille tekijälle koskaan.”

Tuottajana on tärkeää muistaa, että suhteet tekijöihin kannattaa ajatella pitkänä jatkumona. Toki joskus käy niin, että jonkun tekijän kanssa ei voi enää jatkaa seuraavaan projektiin, mutta useat yhteiset projektit tuottavat parhaimmillaan sisältöihin ja tekemiseen lisäarvoa. Pitkissä työsuhteissa tunnetaan toisten työtavat, ymmärretään historiaa ja taustoja, osataan korostaa vahvuuksia ja myöskin tiedostetaan heikkoudet. Simonen toteaa, että esimerkiksi ohjaaja Virpi Suutarin kanssa työskentely oli antoisaa ja helppoa, koska luottamus toisen tekemiseen ja sisällöntuottamiseen on syntynyt vuosien saatossa, monen yhteisen projektin kautta.

TUOTTAJA YRITTÄJÄNÄ

TALOUDELLISEN EPÄVARMUUDEN SIETÄMISTÄ JA YRITTÄJYYDEN ILOSANOMAA

Teatteri – ja mediatyöntekijöiden liiton jäsenlehti Meteli julkaisi 4/2014 Erika Mattssonin kirjoittaman artikkelin ”Itsensä työllistäjät – tutkittu juttu”. Mattson käsittelee artikkelissaan tilastokeskuksen 29.10.2014 julkaistua tutkimusta ”Itsensä työllistäjät Suomessa 2013”. Tutkimuksessa itsensä työllistäjiksi luetaan yksinyrittäjät, ammatinharjoittajat, freelancerit ja apurahansaaajat. Mattson summaa artikkelissa, että tutkimuksen mukaan itsensä työllistäjiä on noin 152 000, mikä on kuutisen prosenttia kaikista työllisistä. Itsensä työllistäjien yleisimmät ammattialat ovat rakennus- ja palvelutyöntekijät, kolmanneksi tulevat lainopilliset, sosiaali- ja kulttuurialan erityisasiantuntijat.

Mattsson tuo artikkelissa esille tutkimuksen johtopäätöksiä ja on ilahduttavaa luettavaa, että kulttuurialan ammattilaiset ilmaisevat kaikista vahvimmin innostuneisuutta ja tyytyväisyyttä työhönsä syventyessä. Tosin varjopuolensakin siinä on, kun työn ja muun elämän raja on häilyväinen: *”Itsensä työllistäjyys mahdollistaa heille oman näköisen elämän, joka on arvokasta. Työ näyttäytyy intensiivisenä verrattuna palkkatyöntekijöiden kokemuksiin. Innostus ja motivaatio ovat työtä kohtaan suurta. Toisaalta itsensä työllistäjien työ näyttäytyy monessa suhteessa kuormittavana sekä työ- ja vapaa-ajan raja häilyvänä.”*

Tunnistan itsessäni tutkimuksen tuomia piirteitä kulttuurialan ammattilaisuudesta ja se on vuosien saatossa tuntunut yhä luontevammalta. En niinkään viihdy toimistossa istumassa, vaan on vapauttavaa, kun työtä voi tehdä monessa eri paikassa. Se tuo vaihtelevuutta ja joustavuutta. Kun oma työ on niin kiinteä osa ylipäättään koko identiteettiä, on tärkeää luoda itseään miellyttävät olosuhteet työn tekemiseen, varsinkin kun se on mahdollista.

Mattsson tuo artikkelissa esiin tutkimuksen kolme eri polkua yrittäjyyteen – olosuhteiden pakottamat, ajautuneet ja tilaisuuteen tarttuneet, yrittäjähakuiset. 70% oli kulttuurialalla päätenyt itsen-

sätyöllistäjiksi olosuhteiden pakosta, ajautumalla tai tilaisuuteen tarttuen ja vain alle 30% aidosti yrittäjähakuisesti. Ehkä jo hieman itsestään selvä asia on se, että jokaisella tuottajalla on oltava joko oma tuotantoyhtiö tai tuotantoyhtiö, jossa voi työskennellä tuottajana. Ilman tuotantoyhtiötä on oikeastaan mahdotonta edetä tuotantojen kanssa, ihan jo pelkästään siksi, että liiketoiminnan ylläpito vaatii tuotantoyhtiön olemassaolon. Esimerkiksi kehittely- tai tuotantotuen saamiseen Suomen elokuvasäätiön tukiohjeisto (1.1.2015) ohjeistaa: *”Tukea voidaan myöntää tuotantoyhtiölle (Suomessa rekisteröity yhteisö), joka hallinnoi elokuvan kaupallisia hyödyntämisoikeuksia Suomessa.”* Pohjolan mukaan Elokuva- ja lavastustaiteen laitoksella ei hänen opiskeluaikoinaan yrittäjyyteen juurikaan kannustettu, mutta oman yrityksen perustaminen oli hänelle selkeä tavoite alusta asti. Pohjola on perustanut Pohjola-filmin vielä opiskellessaan Elokuva- ja lavastustaiteen laitoksella. Pohjola kertoo, että yrityksen perustaminen tuntui hyvältä nimenomaan koulun ohessa.

”Nyt varsinkin professorivaihdoksen jälkeen kannustetaan eri tavalla, koska omana opiskeluaikana ei todellakaan kannustettu tuottajuuteen - päinvastoin. Opettaja käytti mua varoittavana esimerkkinä. Kehotettiin, että älkää missään nimessä perustako omaa firmaa. En ihmettele, kun silloin oli niin vahvasti se, että harjoitelkaa eka muiden kainalossa ja rahoilla, kun sitä tietä menee, niin sieltä voi olla vaikea päästä pois. Mä olen tosi tyytyväinen siitä, että se [Pohjola-filmi] on perustettu silloin kun olin koulussa. Taloudellinen epävarmuus on välillä sietämätöntä ja siitä ei pääse mihinkään. Ja jos olisi ollut jo kuukausipalkkaisissa töissä, et sitten lähtee nollasta perustamaan, se olisi voinut olla vaikeampaa. Mietin, et toi oli hyvä sauma silloin vielä opiskeluaikana. Kun lähtee siitä pikkuhiljaa.”

Tunnistan hyvin itseni tilanteesta, jota Pohjola kuvaa. Olin kaksi vuotta mainostuotantoyhtiö MJÖLK:ssä kuukausipalkkaisena ja mietin pitkään Aalto-yliopiston maisterilinjalta hakemista. Minua hirvitti ajatus, että pärjääkö mitenkään taloudellisesti, kun opintotuella ei saa edes asumiskuluja katettua. Pelkäsin myös, otanko askeleen taaksepäin, koska mainosaikana tein jo monien alan elokuva-alan ammattilaisten kanssa töitä ja verkostot olivat kattavat. Nyt kun mietin kahden vuoden takaisia pelkoja, olen todella tyytyväinen, että uskalsin ottaa askeleen kohti tuottajuutta.

Vaikka jätin jotain taakseni, se mitä olen saanut opinnoiltani ja sen aikana tehdyistä töistä, ei voi mitata rahassa. Kuten jo aikaisemmin totesin, Penttilä-Asikainen päätyi yrittäjäksi hyvin nopealla varoitusajalla ja ilman sen suurempaa strategiaa valmiiksi mietittynä. Simonen muistelee, ettei koskaan halunnut ryhtyä yrittäjäksi. Oltuaan Kinottaren jälkeen freelancerina kehittämässä muun muassa tuotantoyhtiöiden Klaffi Tuotannot ja Elokuvayhtiö Aamu toimintastrategioita, heräsi Simosellekin ajatus, ettei enää halua tehdä töitä muille, vaan mieluummin itselleen.

” Se oli se kohta mistä musta tuli yrittäjä, vaikken mä en ollut koskaan halunnut yrittäjäksi, kun tajusin, etten enää halua tehdä tätä kehittämistä jollekin muulle. Ja sitten tuli tää kombo-mahdollisuus [Elokuvatuotantoyhtiöiden MADE ja MJÖLK yhteistyö]”

Uskon ja toivon, että tuottajakoulutus on muuttumassa yhä yrittäjähenkisemmäksi. Tunnistan sekä itsessäni ja omassa ikäluokassani rohkeampaa asennetta omaan tekemiseen ja oman yrityksen perustamiseen. Isomman ja vahvan tuotantoyhtiön siipien alla työskentely ei välttämättä tunnukaan parhaalta mahdolliselta reitiltä. Jos jonkun toisen tuotantoyhtiössä työskentelee, on silloin saatava ja otettava sellaista vastuuta, että se motivoi jatkamaan ja kehittymään yhä paremmaksi alan tekijäksi.

Pohjola on hyvin yrittäjähenkinen ja kaiken epävarmuuden ja järjettömyyden keskellä hän on tyytyväinen uravalintaansa eikä vaihtaisi sitä toiseen. Olen itsekkin viimeaikoina pohtinut paljon, miten tulen toimeen epävarmuuden kanssa. Kun oikeastaan mikään ei ole varmaa, täytyy vaan luottaa siihen, että töitä aina tavalla tai toisella on. Elokuvahankkeiden kehittelyvaihe on kuluttavaa, on oltava monta tuotantoa samaan aikaan liikkeellä, koska kuitenkin joku niistä tulee kaatumaan. Samalla pitää uskoa, että joku niistä tulee toteutumaan. Pohjola jatkaa vielä oman yrittäjäidentiteettinsä vahvuudesta.

” Tällä hetkellä se yrittäjän identiteetti on hirmu vahva. En vaihtaisi kyllä mihinkään. Et ei silleen halua kauheasti huudella, et oi kuinka siistiä, mut et jos joku on vastaan-

ottavainen, niin kyllä mä sitä yrittäjyyden ilosanomaa haluan jakaa. Et eihän siinä ole välillä mitään järkeä, mutta eihän oikeen missään oo mitään järkeä. Ne hyvät puolet kuitenkin ehdottomasti voittaa ne huonot puolet. Jota on se epävarmuus ja sen kanssa joutuu jotenkin elämään. Et eihän kukaan muukaan vielä tiedä mitä kuvataan vuonna 2016 Suomessa.”

Toisaalta Pösö ei näe asiaa aivan niin vahvasti tai ainakaan samaisen käsitteen kautta. Yrittäjyys sanana herättää hänessä suorastaan inhoa.

” Mä siis inhoan sitä sanaa. Kauan aikaa sitten, kun olen ollut perustamassa firmaa, niin mä oon ollut silleen, et ihan oikeesti, ei sellaista sanaa ole missään muussa kielessä kuin suomenkielessä. Että yrittää niin perkeleesti, eikä koskaan onnistu. Et ihan sairas etymologia. Kaikista masentavin sana on yrittäjäriski, et mitä helvettiä. Ensin yritetään niin perkeleesti ja sitten vielä otetaan riski.”

Olen itsekin pohtinut paljon sitä, että haluaisin olla yrittäjä tai osakas. Se, mikä siihen motivoi, on juurikin Simosen mainitsema asia, että tekee töitä itselleen. Pösö on ollut monessa mukana ja kokee, ettei itse asiassa näe osakkuudessa ja yrittäjyydessä kovastikaan eroa. Pösö ei myöskään koe taloudellista epävarmuutta ahdistavaksi.

// *Kun ajattelee esimerkiksi kahta mainostoimistoa, joita on olen ollut perustamassa, virallisesti en ole ollut kertaakaan yrittäjä, koska mun osuus ei ole koskaan ollut yli sen 25%. Nyt kun mä olen yrittäjä, mun on pakko myöntää, et mä en ihan hirveästi hahmota sitä eroa, paitsi että nyt on mukavampaa, kun ei tarvitse järjestää kokousta, vaan voi katsoa kuinka paljon tilillä on rahaa. On maailman ankeinta valittaa palkan sivukuluista, mutta onneksi joku valittaa, eikä vaan pidä sitä ankeena. Koska sehän tuossa vittumaisinta on. Aina kun kuvittelee, että menee ihan hyvin, niin oikeastihan se tarkoittaa sitä, että jotain veroja ei ole vielä maksettu. En silti koe yrittäjyyttä stressaavaksi. Tiedän, että tosi moni ihminen ajattelee sen niin, et se jotenkin tuo ylimääräisen stressikertoimen, mutta mulle ei.”*

Simonen puhuu hyvin siitä, miten budjetointiin suhtautuu eri tavalla ollessaan tuottaja kuin vain tehdessä töitä tuottajana jollekin toiselle. Olen samaa mieltä Simosen kanssa siitä, että esimerkiksi tekijöiden suuntaan on harhaanjohtavaa suojautua budjetin varjoon vain toteamalla, että johonkin asiaan ei vaan ole tarpeeksi budjetoitu. Tuottaja on kuitenkin se, joka sen budjetin on laatinut. Tuottajan taitoa on osata liikutella sen palasia tarpeen mukaan tuotannon edetessä.

// *Yrittäjän ja freelancetuottajan ero tuotannon budjettia toteuttaessa on musta selvä. Yrittäjänä joutuu miettimään koko tulosta, kun taas freelancetuottaja miettii sitä yhtä tuotantoa. Silti sen budjetin varjoon ei mun mielestä pidä jäädä, jos tarpeet muuttuu, myös budjetoinnin pitää muuttua. Tuottajan pitää tehdä sellainen budjetti, joka vastaa sen tekijän sisällöllistä näkemystä ja toisaalta pitää huoli siitä.”*

Penttilä-Asikaiselle yrittäjyys on ollut luontainen osa elämää ja malli yrittäjyyteen on kotoa opittu.

// *Olen yrittäjäperheestä, mikä varmasti leimaa tosi paljon asioita. Eli työn tekeminen on meillä ollut ihan hirveen selkeä osa arkea. Vanhemmat on olleet paljon töissä ja heistä näkyi intohimo omaan tekemiseen, vaikka he toimivatkin ihan eri alalla mitä itse on päätenyt tekemään. Yrittäjyys on tosi selkeä osa tuottajuutta. Ne voi erottaa*

toisistaan, mutta jollain tavalla se asenne on kuitenkin aina se yrittäjäyys, vastuu ja valta.”

Penttilä-Asikaisen kommentti sai minut pohtimaan, kumpuaako oma yrittäjäyshenkeni jollain tapaa vanhemmiltani. Ensin ajattelin, että ei mitenkään, koska he ovat molemmat vakituisissa töissä, kunnan palkkalistoilla, isäni kiinteistöhuoltajana ja äitini on koulunkäynninohjaajana. Molemmat vanhempani ovat kuitenkin olleet yrittäjiä. Isälläni oli puusepänteollisuus ja äitini kutoi mattoja ja teki huovutettuja tekstiilejä käsityöläisyrittäjänä. 1990-luvun laman myötä käsityötuotteiden kysyntä kuitenkin väheni ja molempien oli hakeuduttava palkkatöihin saadakseen perheellemme parempaa toimeentuloa. Ehkä siis kuitenkin vanhempieni tausta vaikuttaa ajatuksiini ja mielikuviini yrittäjäyydestä.

YKSIN VAI TUOTTAJAPARIN KANSSA?

Elokuvan tekeminen on ennen kaikkea ryhmätöitä. Elokuvatuotantoyhtiö MADEssa tein aluksi assistentin tehtäviä ja autoin Simosen tuotannoissa, mutta entistä enemmän on tarkoitus tehdä töitä myös päävastuullisena tuottajana. Tuottajaparin kanssa työskentely on todella antoisaa ja opettavaista. Kun intressit ja työskentelytavat ovat samansuuntaiset, on yhdessä tekeminen inspiroivaa. Olen oppinut Simoselta valtavasti asioita ja olen itsekin pystynyt tuomaan uusia ja tuoreita näkökulmia tekemiseen. Tuottajaparin tai ylipäätään tuottajakollegoiden olemassaolo on todella tärkeää. Tuottajilta saa vertaistukea ja heidän kanssaan voi jakaa myös asioita, joita ei halua eikä tarvitse jakaa muiden tekijöiden kanssa. Tuottajaparin löytäminen ei kuitenkaan ole aina niin helppoa, koska pelkästään luonne-erot tai ideologiat voivat olla liian erilaisia. Pohjola kertoo, että Pohjola-filmin tulevaisuuden kannalta tuottajaparin löytäminen olisi ihanteellista.

// *Se, missä ollaan 10-15 vuoden päästä, niin sitä en vielä osaa sanoa. Pysyykö toiminta tällaisena vai onko painetta tai halua siihen, että se olisi kaksi tuottajaa. Koen, että on tärkeää löytyä nimenomaan se oikeanlainen työpari. Jossain vaiheessa olisi kauhean palkitsevaa, että olisi työpari rinnalla, jonka täytyisi silloin*

olla myös yrittäjä jakamassa sekä yrittäjän riskit, että vastuun ja vapauden. Mutta silloin se tarkoittaa myös, että tuotantoja on oltava enemmän.”

Sen sijaan Jani Pösö ja Teemu Nikki ovat muodostaneet poikkeuksellisenkin työparin, jossa myös käsikirjoittaminen ja ohjaaminen ovat osa heidän symbioosiaan.

/// *Nythän me toimitaan Teemun kanssa sillä tavalla, joka johtuu aika paljon yhteisestä taustasta, meillä on niin sanottu ammatillinen avioliitto. Me ollaan molemmat titteleistämme huolimatta aikaisemmin tuotettu hirveen paljon erilaisia asioita. Me ollaan molemmat vastaavia tuottajia kaikessa, mitä me itse kirjoitetaan. Ja sitten kun Teemu alkaa ohjata, niin musta tulee se yksinäinen tuottaja. Sitten kun se lopettaa ohjaamisen, niin meillä on taas tuottaja ja kaksi vastaavaa tuottajaa. Tää toimii meillä, mutta hirveen moni kokee sen ahdistavaksi. Kun me tiedetään about kuinka paljon on rahaa, niin me aika usein kirjoitetaan niin, että meidän tuottajapersoonat astuu ulos ja kertoo käsikirjoittajalle, et kuinka monta kuvauspäivää voi olla.”*

Kuten Pösö itsekin toteaa, vastaava symbioosi ei välttämättä kaikille sovi. Se kuitenkin herättää ajatuksia siitä, miten eri tavat voivat toimia eikä oikeata tekemisen mallia ole olemassakaan. Olen itse tähän asti tuottanut kaksi lyhytelokuvaa, joissa molemmissa sekä käsikirjoittaja että ohjaaja on ollut Aino Suni. Sunin kanssa on aina ollut luontevaa tehdä yhdessä töitä käsikirjoitusten kanssa ja olen ollut tiiviisti mukana käsikirjoitusvaiheen kommentoinnissa, vaikka en itse ole fyysisesti kirjoittanutkaan. En koe olevani käsikirjoittaja, vaikka käsikirjoituksen kommentointi ja yhteistyö kirjoittajan kanssa ovat luonteva ja tärkeä osa tuottajan roolia. Erityisesti MADEssa dokumenttielokuvien tuotantoja seuranneena, on usein dokumenttielokuvan käsikirjoittaja sama henkilö kuin ohjaaja. Toki varmasti tulevaisuudessa tulen toimimaan tuotannoissa, joissa käsikirjoittaja on eri kuin ohjaaja, ja tiedän silloin paremmin, miten ne työtavat eroavat toisistaan. Toisaalta monissa mielestäni hyvissä kotimaisissa pitkissä fiktioelokuviissa ohjaaja on ollut sama kuin käsikirjoittaja kuten Aki Kaurismäen *Kaus pilvet karkaavat* (1996) ja *Mies vailla menneisyyttä* (2002); Aleksi Salmenperän *Miehen työ* (2007) ja *Paha perhe* (2010); Jan Förstömin *Silmäterä* (2013); Jukka-Pekka Valkeapään *He ovat paenneet* (2014) tai Antti-Heikki Pesosen *Päin seinää* (2014).

Olen opiskeluiden aikana tutustunut toiseen tuottajaopiskelijaan, Roope Karistoon (kuvassa alla). Meidän työskentelytapamme toimivat hyvin yhteen ja uskon, että vielä jonain päivänä tuotamme jotain yhdessä. Penttilä-Asikainen toimii Edith Filmissä pääasiassa itsenäisenä tuottajana, mutta toteaa, että yhteistyö *Vuosaari* -elokuvassa tuottaja Pauli Pentin kanssa oli hämmästyttävän toimivaa, vaikka he ovat tyyliltään hyvin erilaisia.

/// Hyvänä esimerkkinä voisi sanoa Vuosaari -leffan, joka tuotettiin Pauli Pentin kanssa yhdessä. Moni voisi sanoa, että olemme todella erilaisia tuottajia. Omalta osaltani voin taas sanoa, että olipa toimiva työpari. Vailla sen tarkempaa sopimista etukäteen, löytyi luontaisesti jako mistä kumpikin otti kopin. Siinä oli myös se hyvä puoli, että molemmilla oli tekijyyttä sen verran, että ei tarvinnut egoja kolistella. Se oli iso, työläs projekti ja siinä oli kyllä tekemistä kummallekin. Se vaan toimi tosi hyvin, koska päämäärä oli sama. Ehkä yllättävääkin, koska emme olleet sisällöllisesti aina samaa mieltä, mutta kummallakin oli sama intohimo tarinaan.

TUOTTAJANA KÄÄNTÖPAIKKA – LYHYTELOKUVASSA

ENSIMMÄISTÄ KERTAA VIRALLISESTI TUOTTAJANA

Kun aloitin opiskelut syksyllä 2013, aloitin myös osa-aikaisesti Ulla Simosen apuna Elokuva-tuotantoyhtiö MADEssa. MADE on kiinteässä yhteydessä Elokuva-tuotantoyhtiö MJÖLKiin, jossa olin aikaisemmin töissä ja sitä kautta MADEn toiminta oli tuttua. Työ MADEssa on ollut monipuolista ja olen oppinut elokuvatuotantojen käytäntöjä vielä paremmin kuin työskennellessäni mainosten parissa, kun jo pelkästään rahoituspohja on hyvin erityyppinen. Olen tehnyt MADEssa pääasiassa tuotannollisia koordinoitavien tehtävien, erityisesti dokumenttielokuvien parissa, mutta olen saanut yhä enemmän vastuuta ja päätösvaltaa.

Loppusyksystä 2013 sain ohjaaja-käsikirjoittaja Aino Sunilta lyhytelokuvan idean, jota lähdimme viemään eteenpäin MADE ja minä tuottajana. Keväällä 2014 osallistuimme Nisimasa European Short Pitch workshoppiin, jossa ideoita kehiteltiin ja esiteltiin mahdollisille yhteistyökumppaneille. Teimme workshoppiä varten esittelymateriaalia, johon koekuvasimme jo muutaman tytön pääroolia varten. Sain kevään 2014 aikana Suomen elokuväsäätiön ja YLEn mukaan rahoittajaksi ja samaan aikaan päätin, että teen elokuvasta Aalto-yliopiston opinnäytetyöni taiteellisen osuuden. Rahoituksen saaminen lyhytelokuvaan ei kuitenkaan ollut helppoa. Käsikirjoitusvaiheessa keskustelimme paljon rahoittajien kanssa ja lähetimme käsikirjoituksesta uusia versioita palautteiden pohjalta. Lopulta kertasimme Sunin kanssa toisillemme, mistä tässä tarinassa on pohjimmiltaan kyse ja mitä haluamme sillä kertoa. Tajusimme, että olimme ottaneet liikaa vaikutteita palautteista ja ydinajatus oli lähtenyt väärään suuntaan. Tärkeintä oli, että olimme ohjaajan kanssa samalla puolella ja teimme samaa elokuvaa. Kun siitä on varma, on paljon helpompaa vakuuttaa muutkin.

Kokonaisrahoitukseen ei kuitenkaan riittänyt pelkästään se, että mukana oli YLE ja Suomen elokuväsäätiö. Hain rahoitusta myös AVEKista ja Kirkon mediasäätiöltä, tosin kummastakaan en sitä

saanut. Yhteistyö Aalto-yliopiston kanssa mahdollisti sen, että sain koululta tukea infrastruktuurin muodossa. Käytimme koulun äänistudiota, puvustamoja ja saimme käyttää tiloja näyttelijäharjoituksiin. Yhdeksi rahoittajaksi pyysin jälkituotantoyhtiö James Postia. James Postin kanssa sovimme, että osa heidän tekemästään työstä tulee sponsoroituna.

Kun olimme saaneet rahoituksen kasaan, kiinnitimme elokuvaan taiteellisesti vastaavat henkilöt. Työryhmä rakentui luontevasti henkilöistä, joiden kanssa olemme Sunin kanssa ennenkin tehneet töitä. Esimerkiksi kuvaaja Kerttu Hakkarainen, leikkaaja Jussi Sandhu ja pukusuunnittelija Liisa Pesonen olivat kaikki mukana myös edellisessä elokuvassamme *Sudenveistäjä* (2012). Muun muassa äänisuunnittelijaksi ja lavastajaksi ehdotin henkilöitä, joihin olin tutustunut Aalto-yliopistossa. Työryhmä koostui pääasiassa oman ikäluokkamme tekijöistä. Valaisijaksi pyysin kokenutta henkilöä, jonka kokemus toi hyvää varmuutta kuvaajan työskentelyyn.

Aloitimme alkukesästä 2014 roolituksen ja kuvauspaikkojen etsinnän. Roolituksessa oli tärkeää, että erityisesti päähenkilöä esittävä tyttö olisi luonteva. Olimme kuvanneet aikaisemmin markkinointimateriaaleja varten tyttöjä ja silloin suosikkina ollut tyttö ei kuitenkaan päätenyt varsinaiseen elokuvaan, vaan löysimme vielä paremman näyttelijän. Kuvauspaikat löytyivät Kartanonkosken omakotitaloalueelta ja sen lähialueilta.

Elokuva kuvattiin elokuussa 2014. Säätsuosivat meitä, koska saimme kaiken haluamme kuvattua juuri oikeanlaisessa säässä. Olin todella onnellinen ja ylpeä, kun sain tehdä töitä niin lahjakkaiden ihmisten kanssa. Tajusin kuvausten keskellä, liikituksen vallassa, että tämä on juuri sitä, mitä minä haluan tehdä. Olla tuottajana, joka samalla mahdollistaa tämän kaiken ja saa olla alusta asti mukana tarinan kehittämisessä.

Kääntöpaikan jälkituotanto sujui hyvin ja saimme leikkausvaiheessa hyvää palautetta rahoittajilta. Lyhytelokuva on muotona niin haavoittunainen, että jokaisella kuvalla ja leikkauspisteellä on merkityksensä. Pienetkin nyanssit vaikuttavat lopputulokseen. Toisaalta lyhytelokuvan ilo on myös siinä, että pystytään helposti tekemään muutoksia, tapahtuivatpa ne sitten käsikirjoitus- tai leikkausvaiheessa.

MITÄ OLISIN TEHNYT TOISIN?

Vaikka *Kääntöpaikka*-lyhytelokuvan tuotanto sujui kaiken kaikkiaan hyvin ja lopputulos toimii hienosti, aina löytyy parantamisen varaa. Pystyn nostamaan kolme asiaa, joihin olisin voinut kiinnittää enemmän huomiota. Ensinnäkin alun perinkin käsikirjoituksessa on ulkomaalaisen ison yhtyeen, *The Smithsin* kappale. Aloitin kappaleen tekijänoikeuksien selvityksen hyvissä ajoin. Lopulta minulle selvisi, että puolet kappaleesta omistaa Universal, puolet Warner Music. Sain jo sopimuksen sähköpostiini, mutta päivää ennen lopullista äänimiksausta sain viestin, ettei Universal olekaan tyytyväinen sopimukseen. Otin riskin, että saan sopimuksen kuntoon ja kappaletta saadaan käyttää. Tuota riskiä ei olisi kannattanut ottaa, koska Universal pyysi huomattavaa korotusta biisin käyttöoikeuksista. Budjetti ei siihen riittänyt ja jouduin tekemään ratkaisun, että elokuvan tärkeässä roolissa oleva kappale joudutaan vaihtamaan.

Kappaleen vaihto oli toki kova pala varsinkin ohjaajalle, mutta istuimme alas ohjaajan ja äänisuunnittelijan kanssa ja pohdimme muita vaihtoehtoja. Nyt musiikin olisi oltava suomalaista, koska sen tekijänoikeuksien hallinta on helpompaa ja edullisempaa. Valitsimme uuden kappaleen, joka lopujen lopuksi toimi vielä paremmin kuin alkuperäinen vaihtoehto. Kappale tuki sekä tarinaa että sen henkilöitä haluttuun suuntaan.

Olisin myös halunnut vielä vähän paremmin kiinnittää huomiota *Kääntöpaikan* roolitukseen. Vaikka olen todella tyytyväinen ohjaajan tekemään roolitukseen, erityisesti tytön näyttelijä on mielelläni lahjakkuus, olisin vielä kertaalleen miettinyt miehen rooliin otettua näyttelijää. Hänen roolisuorituksensa oli hyvä, mutta olisimme voineet pohtia vaihtoehtoja vielä kertaalleen. Hyväksyin toki roolituksen, mutta en ollut prosessissa tarpeeksi läsnä. Se, miksi en ollut tarpeeksi läsnä, johtuu siitä, että tein koko kesän tuotantokoordinaattorin töitä toiselle tuotantoyhtiölle. Toki sekin oli minulle hyvä kokemus, mutta hyvä muistutus siitä, jos todella haluaa tehdä omia elokuviaan, on otettava se askel ja annettava omille tuotannoille aikaa. Aina se ei ole mahdollista taloudellisesti, mutta on muistettava, että intohimoaan on kuunneltava.

Kolmas asia, joka olisi pitänyt tehdä paremmin, on se, että tein itse liian monen ihmisen työtehtävät yksin. Minulla on taipumusta tehdä paljon tuotannollisia tehtäviä itse, koska olen tottunut siihen. Ajattelin myös, että kyseessä on kuitenkin niin pienet kuvaukset (kolme päivää), että monen ihmisen palkkaaminen on asioiden monimutkaistamista ja rahan tuhlausta. Ruokahuollon ja näyttelijäkuljetukset olin delegoinut, mutta apulaisohjaukseen olisin voinut ottaa apua, näin jälkikäteen ajateltuna. Se, että apulaisohjasin itse, oli tietoinen valinta. Emme halunneet ylimääräisiä henkilöitä kuvaustilanteeseen, pystyin itse huolehtimaan mahdollisista ylitöistä ja myös halusin olla läsnä. Tosin tuotantopäällikön ja järjestäjän tehtävissä oli tekemistä muutenkin, joten apu olisi ollut minulle tarpeen. Varsinkin siinä, että joku olisi vielä tarkemmin huolehtinut yhdessä ohjaajan ja kuvaajan kanssa, mitä kuvia tarvitaan ja mistä. Kaiken kaikkiaan kuvaukset sujuivat hyvin, aikataulussa ja saimme kaiken tarvittavan materiaalin. Ja mikä tärkeintä, ohjaajalla säilyi työrauha näyttelijöiden kanssa.

TULEVAISUUDEN TUOTTAJA

PELKOJEN HALLINTA JA OMAN JAKSAMISEN TÄRKEYS

Valtava osa työmäärästä tehdään tuottajan omalla riskillä, kun käsikirjoituksia luetaan, apurahaa haetaan ja tuotantoja kehitetään eteenpäin ilman varmuutta siitä, tuleeko tekemästään työstä koskaan saamaan korvausta. Se on osa tuottajana olemista. On osattava luottaa siihen, että aina niitä töitä on, tavalla tai toisella. Nykyään millään alalla toimiminen ei ole riskitöntä eikä varmaa. Siihen ajatusmalliin on onneksi tullut jo totuttua vuosien saatossa ja asia ahdistaa yhä vähemmän. En jaksa uskoa, että elokuvien tekeminen loppuu, niillä on yhteiskunnallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys.

Olen muutaman kerran elämässäni ollut työn takia todella lähellä loppuun palamista. Tämä on ilmennyt paniikkikohtauksina, unettomuutena, hengenahdistuksena ja epäonnistumisen pelkona. Ensimmäisen kerran tunsin niin vuonna 2008, 21-vuotiaana, kun olin aloittanut opinnot Tampereen ammattikorkeakoulussa. Samana syksynä tuotin Reikäreuna -elokuva festivaalia ja olin mukana monessa koulutuotannossa. Päätin sen syksyn jälkeen, etten lupaudu kuin sellaisiin koulutuotantoihin, jotka oikeasti kiinnostavat minua ja vievät minua eteenpäin.

Toisen kerran olin lähellä romahtamista työskennellessäni mainosten parissa Elokuvatuotantoyhtiö MJÖLKssä. Työt veivät kaiken aikani, saatoin vastata työ sähköposteihin jopa keskellä yötä. En osannut pitää vapaa-aikaa ja työaikaa erillään. Onneksi työkaverit huomasivat tilanteeni ja tajusin itsekin, etten jaksa kauaa samalla tahdilla. Silloin kirjoitin päiväkirjaan näin:

// 3.2.2012: Äsken olin kyllä aika pohjalla. Itkin vaan lattialla, mitään muutakaan en voinut. Itkin sitä, että tää työ syö mut elävältä. Vaikka mä olen aina ollut suorittaja ja tehnyt ahkerasti töitä, mä en ehkä ikinä ole ollut näin kovan tunteen alaisena. Olen huipulla ja pohjalla samaan aikaan."

Muistan edelleen elävästi tuon hetken. Tiedostin ongelman ja myönsin itselleni, etten kauaa enää jaksaa saamaan tahtiin. Itselleen pitää olla armollinen ja epävarmuuden kanssa on opittava elämään, jos tuottajana haluaa työskennellä. Helppoa tuottajuus ei koskaan tule olemaan. Myös Pohjola kertoo hetkestään loppuun palamisen partaalla.

”Mä olen kerran ollut tosi lähellä burn outtia. Ehkä jopa silleen rajan toisella puolella. Jolloin tajusin sen hyvin, että kun on aatellut, et tottakai pystyy ja aina voi. Ja kun on ollut sellainen, että kun tarpeeksi vaan niin, niin kyllä sitä jaksaa. Ja kun tajusi, ettei kyse ole siitä, että onko joku heikompi tai vahvempi tai kuka jaksaa enemmän. Vaan kyse on ihan puhtaasti ihmisen fysiologiasta, hyvinvoinnista. Jos teet liikaa niin ihan satavarmasti palat loppuun. Eikä mitään et jos kuitenkin jaksat, vaan näin tulee väijäämättä käymään.”

Kun lukion ja välivuoden jälkeen aloin hahmottamaan tulevaa ammattiani ja löysin media-alasta intohimoni, on se intohimo opiskelua ja työtä kohtaan vuosien saatossa kasvanut. Vaikka työ on vahva osa minua, olen erityisesti viime vuosien aikana oppinut ymmärtämään, että työ on vain yksi osa elämää. Onneksi on olemassa sisarukset, ystävät ja perhe, jotka menevät loppujen lopuksi työnkin ohi.

OMAN TUOTTAJUUDEN VAHVISTAMINEN

Kuten jo aikaisemmin kerroin, aloitin työt Elokuvatuotantoyhtiä MADEssa loppuvuodesta 2013. MADE on tuottanut pitkät dokumenttielokuvat *Alaska Highway* (2013), *Eedenistä pohjoiseen* (2014), *Naapurit* (2013), lyhytelokuvat *Säälistäjät* (2014) ja *Kääntöpaikka* (2015) ja ollut yhteistuottajana monessa kansainvälisessä tuotannossa.

Tarkoitus oli tehdä töitä vain kiire-apuna, mutta työskentely jatkui kuukausi toisensa jälkeen. Yksi tärkeä syy, miksi työt MADEssa sujuivat, oli se, että tulimme hyvin toimeen Simosen kanssa. On hienoa, että hän on ollut minulle mitä suurin apu ja opettaja ja myös itse olen voinut antaa uusia, tuoreita näkemyksiä ja nuoria alan tekijöitä mukaan. MADEsta on muodostunut myös minulle tärkeä tuotantoyhtiö. Olen töissä tuotantoyhtiössä, jossa saan oikeasti vastuun lisäksi myös vaikutusvaltaa. En ole pelkästään töissä ja alainen, vaan saan oikeasti kehittää tuotantoyhtiön toimintaa ja olla mukana päättämässä, mitä tuotantoja seuraavaksi tehdään.

MADEn vahvuudet ovat siinä, että tuotantoyhtiöllä on monta hyvää elokuvaa, jotka ovat saaneet sekä katsojia, mediahuomiota, palkintoja ja ne ovat taiteellisesti laadukkaita elokuvia. Erityinen vahvuus on myös Simosen vuosien kokemus sekä tuottajan, rahoittajan, festivaalijohtajan ja asiantuntijan rooleista. Simonen on erittäin kansainvälisesti orientoitunut erityisesti dokumenttielokuvien saralla. MADE on lähellä isompaa tuotantoyhtiötä (Elokuvatuotantoyhtiö MJÖLK), mutta kuitenkin itsenäinen ja kiinteiltä kuluiltaan pieni. Olen tottunut tekemään paljon töitä itsenäisesti ja tällä hetkellä MADE toimii hyvin Ullan ja minun työpanoksella. Muut työntekijät palkataan freelancereina tuotantojen mukaan, kun tuotantoja ensin saadaan sisään.

MADElla vahva näyttö siitä, että elokuvien tekeminen monien eri tekijöiden kanssa onnistuu, niin taiteellisesti kuin taloudellisestikin. Tulevat elokuvahankkeet mahdollistavat yrityksen jatkuvuuden ja yrityksen aseman vahvistamisen. MADEn suurimmat uhat muodostuvat siitä, ettei tulevia tuotantoja saada sisään. Vaikka henkilömäärä ja juoksevat kulut ovat pienet, yhtiön jatkuvuuden takaavat kuitenkin uudet tuotannot.

Kehittelen MADEssa muun muassa lyhytelokuvaa *Ajatuksia rakkaudesta*. Lyhytelokuva sai huhtikuussa 2015 Suomen elokuvasäätiöltä kehittelytukea ja seuraava tavoite on saada elokuvalla varsinaista tuotantotukea ja kokonaisrahoitus kasaan. Tavoitteena on saada rahoitus kasaan jo ennen kesää tai viimeistään syksyllä 2015. Kehittelemme MADEn kautta myös Aino Sunin kanssa ensimmäistä pitkää elokuvaamme nimeltä *Kaksoisolennot*. Olen hyvin innoissani käsikirjoituksesta ja nään sen vahvasti jatkeena Sunin lyhytelokuville. Pitkän fiktioelokuvan tuottaminen on kuitenkin pitkän ajan tavoite ja ymmärrän hyvin, että sen kehittelyyn ja toteuttamiseen menee monta vuotta. Kuten aikaisemmin nostin esille, on tuottajana olemisessa ja toisen alaisena olemisessa eronsa. Vaikka tällä hetkellä en koe tarpeellisenä perustaa omaa tuotantoyhtiötä, on se kuitenkin pidemmän tähtäimen tavoitteenani. Haluan olla osakkaana, ellen MADEssa, niin jossain toisessa tuotantoyhtiössä.

Tulevaisuuden tuottajan on osattava olla askeleen edellä. Katsojien tottumukset muuttuvat jatkuvasti ja tuottajan on pidettävä yllä omaa tietämystään katsomalla laaja-alaisesti erilaisia sisältöjä. On selvää, että sisältöjä katsotaan koko ajan yhä enemmän mobiilisti erilaisilta laitteilta, mutta esimerkiksi johtava Video on demand -palvelu hakee edelleen vakituista paikkaansa, koska palveluntarjojia on niin monia. Tuottajan on seurattava alan murrosta ja ymmärrettävä myös tämän hetken markkinoinnin keinot. Myöskään elokuvien levittäjät eivät voi enää tyytyä vanhoihin tapoihinsa ja tuottajan on vaadittava heiltäkin uudenlaisia ratkaisuja elokuvan levitykseen. Tuottajan on oltava innovatiivinen myös rahoituksen hankinnassa. Vaikka tällä hetkellä julkinen rahoitus toimii, se ei välttämättä säily nykyisellä mallilla, vaan voi radikaalistikin muuttua tulevina vuosina.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän kirjallisen opinnäytetyön kautta olen hyvin päässyt prosessoimaan tuottajuutta. Aineiston ja sen analysoinnin kautta on noussut muutama selkeä pääkohta. Voin opinnäytetyöni kautta todeta, että tuottajuuden kynnyks on olemassa oleva asia. Se ei kuitenkaan välttämättä ole selkeä yksi kohta, vaan pikemminkin matka, jossa on erilaisia vaiheita ja portaita. Kynnyksen koko ja pituus vaihtelevat. Tuottajuus rakentuu sattumien ja tietoisten valintojen seurauksena.

Tuottajuuteen ei ole vain yhtä ainuttä tietä tai koulua. Haastattelujen kautta ilmenee, että erilaiset alan koulutusohjelmat ja esimerkiksi kaupallisen alan koulutus tukevat hyvin tuottajuuden rakentamista. Tuottajuus ei myöskään välttämättä ole tietoisesti tunnistettu ominaisuus itsessä, vaikka siihen vaikuttavia piirteitä voidaan havaita jo lapsuudesta. Organisoitukykyisillä ja ahkerilla ihmisillä on taipumusta päätyä tuottajiksi.

Tuottajana on muistettava, että mikään ei tapahdu hetkessä. On hyvä asettaa tavoitteita, mutta myös sattumat ovat osa menestystä. On oltava avoin, uskottava itseensä eikä epäonnistumisia kannata pelätä, koska niitä tulee aina. Apua on osattava pyytää varsinkin tuottajakollegoilta, eikä tekijöitä kannata huolestuttaa asioilla, mitkä eivät heille kuulu. Elämästä ja tuottajuudesta pitää osata nauttia ja jos tuottajuus ei tunnu omalta, siinäkin suhteessa pitää olla rehellinen itselleen ja muille.

Vaikka tuotannolliset tehtävät vaativat paljon loogista ajattelua, organisointikysyä, johtamistaitoja, sosiaalisia taitoja, rauhallisuutta, monen asian yhtäaikaista hallinnointia, on tuottajan ja teknisen toteuttajan ero siinä, että tuottaja on keskiössä myös tarinan kehittämistyössä. Tuottaja on mukana kanavoimassa tarinaa elokuvaksi, vakka tuottajuuden ja tekijyyden ero on hyvä muistaa. Käsikirjoitusten valinta ja taiteellisen työryhmän kokoaminen liittyvät tuottajan toimenkuvaan. Tuottaja on nimenomaan tekijän tukija. Yrittäjäyys on keskeinen osa tuottajuutta. Tuottajan on ymmärrettävä liiketoiminnan, tekijänoikeuslain ja työlainsäädännön perusteet. Elokuvan rahoituslogiikkaa on osattava ymmärtää sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Tuottajana ei myöskään koskaan ole valmis, vaan tuottajuutta voi jatkuvasti rakentaa ja kehittää. Erilaisiin seminaareihin ja elokuvafestivaaleihin osallistuminen on tärkeää. Tuottajan pitää seurata jatkuvasti uusia elokuvia ja elokuvantekijöitä. Kansainvälisyys on yhä enemmän tärkeässä roolissa tuottajuudessa ja verkostojen luominen eri maiden välille on olennaista.

Tulevaisuuden tuottajuudessa toivoisin enemmän Penttilä-Asikaisen mainitsemaa avoimuutta. Uskaletaan heittäytyä palautteen armoille keskeneräisten juttujen kanssa, koska käsikirjoitusvaihe on paikka, jossa tarinaa voidaan kehittää paljon ilman sen suurempaa riskiä. Kuvatun materiaalin kanssa muutoksia on paljon vaikeampi tehdä. Jos tuottajana on tyytymätön suomalaiseen käsikirjoitustarjontaan, ei siihen pidä tyytyä. On etsittävä tekstejä muualta tai määrätietoisesti ohjattava kirjoittajia kehittämään itseään.

Monesti minulta kysytään, millaisia elokuvia haluaisin tuottaa. Olen alkanut tietoisesti hahmottamaan omaa tuottajaidentiteettiäni ja kirjaamaan ylös, millaisia elokuvia haluaisin tehdä. Tietysti sellaisia, josta itse pidän, mutta kuitenkin niin, että niille olisi myös laajempaakin yleisöä. Kiitän äitiäni siitä, että olen pienestä pitäen ollut kiinnostunut elokuvista ja hän on edelleen minulle henkilö, jonka kanssa analysoin elokuvia ja vaihdamme niistä mielipiteitä. Olen hyvin tunteikas suhteessa elokuvaan ja osaan heittäytyä niihin hyvin. Vaikka elokuvia on monenlaisia ja mukavuusalueen ulkopuolelle meneminen on yleensä todella piristävää, olen alkanut hahmottaa, millaiset elokuvat minua kiehtovat ja miksi.

Erityisesti perhesuhteisiin, lapsiin, vanhemmuuteen, sisaruuteen ja ystävyyteen liittyvät tarinat ovat minulle tärkeitä. Tavallisen elämän todelliset, pienet kohtaukset ja kohtaamiset ovat usein paljon vahvempia kuin väkisin dramatisoidut juonenkäänteet tai toiminta. Konteksti voi olla mikä tahansa, mutta hahmojen on oltava uskottavia ja samaistuttavia. Muutamia elokuvia mainitakseni *Ystävät hämärän jälkeen* (alkuperäinen: *Låt den rätte komma in*, 2008, ohjaaja Tomas Alfredson) on hieno esimerkki siitä, miten kauhuvampyyri-elokuva toimii kun kyseessä on lopulta tarina ystävyydestä ja sen raadollisuudesta. *Mommy* (2014, ohjaaja Xavier Dolan) -elokuvassa itkin oikeastaan koko elokuvan läpi, koska äsyttävän humputtelevan yksinhuoltajaäidin, ADHD -pojan ja yksinäisen naapurin naisen välinen tarina on niin uskottava ja koskettava. Elokuva antoi tilaa ja aikaa

ajatuksilla ja oli koko ajan todella rehellinen itselleen, eikä millään tavalla moralisoinut katsojaa eikä selitellyt olemassaoloaan.

Lukas Moodyssonin *Vi är bäst!* (2013) on hieno ja aito. Nuoret 90-luvulla elävät tytöt ovat kömpelydessään hellyyttäviä, uskottavia ja täysin samaistuttavia. Nuorten näyttelijöiden rehellisyys ja läsnäolo on upeaa. Kreikkalainen *Dogtooth* (2009, ohjaaja Yorgos Lanthimos) on todella oivaltava omassa karuudessaan. Elokuvan roolisuoritukset ovat todella hyvin onnistuneet ja elokuva näyttää uskottavalla tavalla sen, mitä lapsille käy, jos heidät kasvatetaan varjeltuna, täysin eristettynä ulkomaailmasta.

Tanskalaisessa *Jahti* (*Jagten*, 2012, ohjaus Thomas Vinterberg) elokuvassa on loistava käsikirjoitus. Katsoja joutuu kipuilemaan, kun näkee, miten väärinymmärrys voi pahasti kääntyä itseään vastaan ja miten kompleksinen tilanne voi olla, kun aikuinen tulkitsee lapsen sanomisia. Myös roolisuoritukset ovat hienot. Lapsen ja vanhemmuuden teemaa käsitellään hienosti myös elokuvassa *We need to talk about Kevin* (2011, ohjaus Lynne Ramsay). Elokuvassa sukelletaan syvälle kouluammuskelun syihin kuitenkin syyttämättä ketään mustavalkoisesti.

Suomalaisista elokuvista vaikutuksen minuun on tehnyt muun muassa Pirjo Honkasalon *Tulennielijä* (1998). Muistan nähneeni sen noin kymmenvuotiaana televisiosta ja sirkusmaailman tunnelma ja nuoret, kauniit tytöt, joita esitti Elsa Saisio ja Elena Leeva, tekivät minuun jotenkin todella lähtemättömän vaikutuksen. Ehkä juuri niiden hahmojen kautta ymmärsin, että on olemassa paikkoja, joihin voi päästä ja unelmat voivat toteutua, jos niihin tarpeeksi itse uskoo.

Vaikka tuottajuuden kynnys on pitkä, pääsee eteenpäin jo sillä, että tunnistaa itsestään tuottajuuden. Päättää seurata sitä tietä ja osoittaa sen myös muille. Tuottajuudessa saa kehittyä jatkuvasti ja oppia koko ajan uutta. Tuottajan on seurattava, mitä ympärillä tapahtuu ja olla avoin muutoksille. Tuottajan pitää olla myös armollinen itselleen ja muistaa, ettei työ ole kaikki kaikessa. Pitkäkestoiset työsuhteet tekijöiden kanssa tuottavat parhaimmillaan sisältöihin ja tekemiseen lisäarvoa. Tuottajuus on palkitsevaa, inspiroivaa ja parhaimmillaan siinä todella tuntee olevansa mukana luomassa jotain uutta ja merkityksellistä.

LÄHTEET

HAASTATTELUT

Pohjola, Elina. Pohjola-filmi. Haastattelu 3.2.2015

Pösö, Jani. It's a live films. Haastattelu 17.2.2015

Simonen, Ulla. Elokuvatuotantoyhtiö MADE. Haastattelu 15.3.2015

Penttilä-Asikainen, Liisa. Edith Film / Kaiho Republic. Haastattelu 19.3.2015

MUUT LÄHTEET

Kansainvälisen tuottajien koulutusohjema EAVE:n määrittely. Haettu 10.4.2015.

<http://eave.org/programmes/european-producers-workshop-20151/>

Mattsson, E. 2014. Itsensä työllistäjät – tutkittu juttu. Teoksessa Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton jäsenlehti Meteli. 4/2014, 24-25.

Favexin järjestäjä 14.1.2015 järjestämä seminaari *"Kuinka selätän festivaalit?"*

Suomen elokuvasäätiön määritelmä tuotantoyhtiölle. Tukiohjeisto 1.1.2015. Haettu 15.4.2015.

<http://ses.fi/tukitoiminta/tukiohjeisto/>

Valokuvat: Heta Saukkonen, *Kääntöpaikka* -lyhytelokuvan making of